

Pornografi

Et tema for kirken

Magnus Strand

Veileder

Dr. theol. Svein Olaf Thorbjørnsen

MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn,
AVH5065: Masteroppgave i profesjonsstudiet teologi (30 ECTS), høst 2019

Antall ord: 21 084

Forord

Å skrive en avhandling kan sammenlignes med å føde et barn. Det tar lang tid og involverer mye smerte, men når barnet er ute, er gleden stor. Noen personer har hjulpet meg mye med å føde fram denne avhandlingen og fortjener en stor takk: Først og fremst vil jeg takke veilederen min Svein Olaf Thorbjørnsen, for mange gode tilbakemeldinger og oppmuntrende ord. Takk også til Broder Bjørn Engdahl, som har brukt mange timer på å diskutere oppgaven med meg, og gitt meg flere verdifulle innsikter. Takk til alle mine venner og medstudenter, som har vist interesse for avhandlingen og heiet meg fram, det har betydd mye. Til slutt vil jeg takke min kone Magda, som har holdt ut med alle mine fabuleringer om pornografi, tålmodig lest gjennom avhandlingen og støttet meg gjennom hele prosessen. En bedre medvandrer kan jeg ikke tenke meg.

Denne avhandlingen har vært en del av livet mitt i mange måneder nå, men som et barn må ut av magen for å leve, må også jeg slippe avhandlingen ut i verden. Forhåpentligvis vil den hjelpe kirken til å håndtere pornografikonsumpsjon på en konstruktiv måte.

Abstract

How can the church deal with pornography consumption? To answer this question a contemporary Christian ethic of sexuality, based on the concept of desire, is developed. This ethic of sexuality is used as the theoretical perspective on the empirical material, consisting of mainly academical literature on pornography. A discursive analysis of the study material is made to develop the following conclusions:

Concerning the issue of the pornography consumption by children and adolescents, an argument for an ongoing dialogue has been made. Rather than seeking to protect children and adolescents from sexual content in media, the emphasis should be on the acknowledgment and guidance of their sexual desire. A similar argument has been made against the perception of pornography as a drug, and pornography consumption as a form of addiction. Several recent Christian publications argue that many Christians are addicted to porn, and that this addiction is the cause of great anguish. In this thesis however, it is argued that moral incongruence and shame, is the more probable cause. The task of the church is therefore to adjust an overly large focus on sexual sins and create a community where sexual desires can be discussed. Finally, the question of whether pornography consumption can be understood as infidelity, is discussed. It is argued, that pornography consumption in a relationship not necessarily equates infidelity. It is rather misdirected desire with the possibility of leading to infidelity.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Introduksjon.....	1
1.2	Bakgrunn	1
1.3	Problemstilling.....	2
1.4	Samlivsetikk og seksualetikk.....	3
1.5	Materiale.....	4
1.5.1	Avgrensning	4
1.5.2	Utvalg	4
1.5.3	Empirisk materiale	6
1.5.4	Teoretisk materiale	7
1.6	Metode	8
1.7	Tidligere forskning	8
1.8	Målsetting	10
2	Teoretisk perspektiv: Kristen seksualetikk.....	11
2.1	Introduksjon.....	11
2.2	«Sammen»	11
2.2.1	Skapelsestanken	12
2.2.2	Seksualdriften.....	13
2.2.3	Regulering av seksualiteten.....	13
2.2.4	Kommersiell sex.....	14
2.2.5	Ånden som helliggjør	15
2.2.6	Blikket for den andre.....	15
2.2.7	Sammenfatning.....	17
2.3	Begjær.....	17

2.3.1	Definisjon av begjær	17
2.3.1.1	2.3.1.1 Begjær i ordboken	18
2.3.1.2	2.3.1.2 Teologisk og filosofisk begjær.....	18
2.3.2	Egosentrisk og teosentrisk kjærighet	20
2.3.3	Mot en ny forståelse av begjær	22
2.3.4	Sammenfatning.....	24
2.4	Konklusjon.....	25
3	Pornografi.....	26
3.1	Pornografiens historie	26
3.1.1	Definere pornografi	26
3.1.2	Pornografi og media	28
3.2	Konsekvenser av pornografikonsumpsjon.....	32
3.2.1	Pornografi og seksualisert vold	32
3.2.2	Pornografi og avhengighet	34
3.3	Internettpornografi.....	36
3.3.1	Utviklingen av nettporno.....	36
3.3.2	Innhold	39
3.3.2.1	Feature.....	40
3.3.2.2	Gonzo	40
3.3.2.3	Amatørpornografi	41
3.3.2.4	Generelle tendenser.....	42
3.4	Pornografi i kristne publikasjoner	43
3.4.1	Pornografi, barn og unge	43
3.4.2	Pornografi, avhengighet og kristendom	46
3.4.3	Pornografi og samliv	50
4	Drøfting	53
4.1	Barn, pornografi og skade	53

4.2	Avhengighet.....	57
4.3	Pornografi, samliv og utroskap.....	59
4.4	Konklusjon.....	61
5	Bibliografi	63

1 Innledning

1.1 Introduksjon

«Skal du skrive om porno? Du som skal bli prest?» Slike reaksjoner har jeg ofte fått i løpet av det halvåret jeg har brukt på å skrive denne avhandlingen. Det var nok ikke det de hadde i tankene når venner og bekjente spurte hva jeg skrev om. At det er så fjernt for de fleste at en teologistudent kan skrive en hel avhandling om pornografi er kanskje en god nok anledning til å skrive om emnet. Som jeg av og til sier, etter de første sekundene med pinlig taushet, så forsvinner ikke pornoen selv om vi lukker øynene og later som den ikke er der. Så istedenfor å lukke øynene skal jeg forsøke å åpne dem opp og undersøke litt nærmere hva pornografi er og hvordan den forstås i dagens samfunn. Til slutt kommer jeg fram til noen tanker om hvordan kirken kan relatere til pornografi og de som ser på den. Jeg vil forsøke å bedre forstå fenomenet pornografi i samfunnet og i individers liv, så at jeg og kirken ikke lukker øynene for dem som ser på pornografi.

1.2 Bakgrunn

Siden internettet ble lansert for første gang på 90-tallet har det skjedd en stor utvikling med tanke på tilgjengelighet, hastighet og størrelse på nettet.¹ Når så internettet ble innført utvidet det markedet og tilgjengeligheten for pornografi slik at det er blitt en av de mest lukrative bransjene på internett.² Bruken av pornografi er også utbredt. Pornhub, en av de største pornografiske sidene, kunngjorde at de i 2018 hadde 33,5 milliarder besøk.³ I Sverige er det blitt gjort en undersøkelse om unges pornografivaner som viser at 96% av de 453 spurte guttene og 54% av de 400 spurte jentene hadde konsumert pornografi.⁴ Det er også blitt gjort en undersøkelse om unges pornografivaner i Norge og Danmark. Der påvises det at 99% av gutter og 89% av jentene mellom 14-18 år har sett på pornografi. Den samme undersøkelsen påviste at onani var en av hovedmotivasjonene for gutter og jenter for å se på pornografi.⁵

¹ Internet, 2019.

² Pornography, 2019.

³ Pornhub, 2018, 2018 Year in Review.

⁴ Mattebo, 2014.

⁵ Sørensen & Knudsen, 2006, s. 18-19.

Dette innebærer at så å si alle gutter og majoriteten av jentene i Skandinavia konsumerer eller har konsumert pornografi samt at dette er tett knyttet opp til en seksuell handling.

Fra kirkelig hold har det også blitt en økende bevissthet om de unges pornografikonsumpsjon. Det har i denne sammenhengen blitt publisert bøker som problematiserer pornografiens påvirkning på de unge. Et av spørsmålene som stilles er hvorvidt konsumpsjon av pornografi kan ses på som en form for avhengighet.⁶

Pornografi er for øvrig en aktuell tematikk i innenfor den kristne samlivsdiskursen. Forskeren Samuel L. Perry har gjennom sin forskning påpekt at pornografikonsumpsjon i en parrelasjon som oftest er en kilde til konflikt for paret. Dette gjelder særskilt kristne par.⁷

Tematikken omhandler altså pornografikonsumpsjon sett fra et kristent perspektiv. Tematikken er relevant tatt i betraktning pornografiens sterke utbredelse blant unge i Norge og problemer pornografikonsumpsjon skaper for kristne par. Ungdommens kirkemøte i 2018 fastslo dessuten at pornografi behøver tematiseres i kirkens seksualundervisning. Her etterlyses en refleksjon om hvordan pornografi påvirker konsumentene.⁸

1.3 Problemstilling

For å besvare tematikken kommer jeg til å behandle følgende problemstillinger:

Hovedproblemstilling:

Hvordan kan pornografikonsumpsjon møtes ut ifra en kristen seksualetikk?

Delproblemstilling 1:

Hva er en kristen seksualetikk?

Delproblemstilling 2:

Hva kjennetegner pornografikonsumpsjon?

⁶ Ahlin & Stigberg, 2016, s. 11.

⁷ Perry, 2019, s. 118.

⁸ UKM, 2018, Makt, grenser, seksualitet og porno.

1.4 Samlivsetikk og seksualetikk

Når seksualitet har blitt diskutert innenfor den kristne etikken i Norge har det en tendens til å havne under kategorien samlivsetikk. Bispemøtets samlivsutvalgs utredning med tittelen «Sammen» er et eksempel på dette. Her definerer de diskusjonen om samkjønnet vigsel og samboerskap som samlivsetiske spørsmål.⁹ En lignende utredning ble publisert i 2011 av et utvalg oppnevnt av flere lutherske frikirker og organisasjoner. I likhet med bispemøtets utredning blir også seksualitet diskutert under kategorien samlivsetikk.¹⁰

Å plassere seksualitet under kategorien samlivsetikk får konsekvenser for hvordan seksualitet blir forstått og diskutert. Ved å forstå seksualitet som samlivsetikk blir samliv forståelseshorisonten til seksualitet. Seksualitet blir altså forstått som en del av de mellommenneskelige relasjonene og dermed også disse relasjonenes form. Om seksualitet derimot blir diskutert som et eget fenomen forandres også diskusjonen. Da blir ikke nødvendigvis relasjonene det selvsagte utgangspunktet.

I denne avhandlingen velger jeg å diskutere pornografi ut ifra en kristen seksualetikk. Den kristne seksualetikken er sterkt preget av fokuset på seksualitetens ramme, hvilket tradisjonelt har vært ekteskapet. Dermed kommer det samlivsetiske perspektivet inn ettersom ekteskapet i høyeste grad handler om samliv. Samtidig er det en realitet at sex ikke lenger knyttes like sterkt opp til etablerte samlivsformer i Norge. For å kunne utgjøre en tydelig stemme inn i diskusjonen om pornografi anser jeg det derfor som mer hensiktsmessig å diskutere pornografi som et seksuelt fenomen heller enn et samlivsetisk. Slik ønsker jeg å unngå å hoppe rett til en diskusjon om den beste rammen for seksualitet.

For det er pornografi som er denne avhandlingens tema og ikke samboerskap, skilsmisse, ekteskapssyn eller homofilt samliv. Seksualitet er knyttet opp til alle disse samlivsetiske temaene og er i en viss grad utgangspunktet for diskusjonene om dem. Det å for eksempel «bare» bo sammen med en annen person er ikke nødvendigvis så kontroversielt. Det er når disse personene vil etablere en seksuell relasjon at det blir aktuelt å diskutere denne relasjonens form. På sett og vis er det mulig å forstå samlivsetikk som diskusjonen om

⁹ Sammen, 2013, s. 3.

¹⁰ Andersen & Alfsvåg, 2011, s. 8.

hvilken ramme seksualitet skal ha. Samtidig rommer samlivsetikk også spørsmål om barn, økonomi, forpliktelser, juss o.l. Dermed er det også mulig å forstå samlivsetikk som diskusjonen om alt som handler om livet med andre. Også det som ikke handler om det seksuelle.

Å fokusere på rammene til sex bommer derimot på målet når det kommer til pornografi. For å innføre en ramme hjelper ikke nødvendigvis på forholdet til pornografi. Å for eksempel argumentere for at sex kun burde finnes i et ekteskap hjelper ikke barn som møter pornografi i noen særlig grad. Jeg anser at det er mer passende å anvende begjær som et styrende begrep for den kristne seksualetikken. En fornyet kristen forståelse av begjær kan nemlig fungere veiledende for individers seksualitet i og utenfor en ramme.

1.5 Materiale

1.5.1 Avgrensning

I denne undersøkelsen kommer jeg primært til å fokusere på pornografikonsumpsjon. Dette innebærer at den etiske diskusjonen kun i et begrenset omfang kommer til å omhandle produksjonen av pornografi. Pornografiens kopling til menneskehandel, prostitusjon og seksuelle overgrep er påvist blant annet i Sverige.¹¹ Pornografiproduksjonen og dens konsekvenser er altså et viktig spørsmål. I denne avhandlingen er det derimot de som konsumerer pornografi som er i fokus. Dette styrer derfor mitt utvalg av studiemateriale.

Det finnes begrenset med stoff innom kristen samlivsetikk som diskuterer pornografi. Dette innebærer at jeg har utvidet mitt studiemateriale til de disipliner som diskuterer pornografi mer inngående. Jeg anvender meg dermed av forskning fra blant annet medievitenskap og sosiologi og religionsvitenskap.

1.5.2 Utvalg

Ettersom pornografikonsumpsjonens konsekvenser er grunnlaget for min etiske refleksjon har jeg valgt å basere meg på forskning som fokuserer på pornografiens påvirkning. Jeg har valgt å basere meg på både empirisk og litterær forskning for å få et mer fullstendig perspektiv. For å gjøre en etisk diskusjon om pornografikonsumpsjon er det nødvendig å presentere noen av

¹¹ Unnison & Waltman, 2015,2016.

de aktuelle debattene. Jeg kommer til å fokusere på debatten om hvorvidt pornografi er skadelig, pornografi og avhengighet samt debatten om pornografi og utroskap.

I kapitlet der jeg presenterer mitt teoretiske perspektiv kommer jeg til å anvende aktuell litteratur innom kristen sex og samlivsetikk. Jeg kommer delvis til å benytte meg av en utredning fra den norske kirke som gir en tilnærming til det teoretiske perspektivet og delvis av anerkjent faglitteratur innom kristen etikk.

Ettersom pornografi er et følsomt emne og diskusjonen om pornografi har blitt preget av sterke ideologiske og religiøse posisjoner velger jeg å forholde meg til faglitteratur. Dette betyr derimot ikke at forskerne ikke er religiøst eller ideologisk preget. Samtidig er de skolert i å føre en faglig og saklig diskusjon der de redegjør for sin bakgrunn og forsøker å diskutere et emne fra flere sider.

I arbeidet med å finne relevant litteratur om pornografi innen kristen etikk slo det meg hvor lite stoff som fantes. Det har blitt skrevet mye om samlivsetikk i de siste årene. Men debatten har hovedsakelig sentrert seg rundt homofili og abort. En indikator på denne trenden er antall artikler skrevet i avisen *Vårt land* om disse temaene. Et søk i *Vårt land* i Atekst som inkluderer alle ord som inneholder «homo» får 6029 treff. «Abort» får 3318. Et søk på «porno» får til sammenligning 533 treff. Det blir altså skrevet betydelig mindre om pornografi enn abort og homofili i Norges største kristne avis. Når det kommer til faglitteraturen finnes det en lignende tendens. I Adrian Thatchers *God, Sex and Gender: An Introduction* blir pornografi så vidt nevnt.¹² Dette er kritikkverdig for en bok med målsetningen å være en omfattende introduksjonsbok innenfor teologisk seksuell tenkning.¹³

I Norge er det også lite å finne når det kommer til forskning på pornografi innenfor kristen etikk. I de teologiske tidsskriftene finnes det ikke en eneste artikkel som omhandler pornografi. Dette inkluderer *Kirke og kultur*, *Norsk teologisk tidsskrift*, *Teologisk tidsskrift*, og *Tidsskrift for Teologi og Kirke*. Det er derfor heller ikke så merkelig at det ikke diskuteres i

¹² Se Thatcher, 2011. Her finnes ingen diskusjon om pornografi og det blir heller ikke nevnt i stikkordsregisteret.

¹³ Thatcher, 2011, s. xi.

lærebøker i kristen etikk. Verken i Heiene og Thorbjørnsens *Kristen etikk*¹⁴ eller i Antologien *På skaperens jord: En innføring i kristen etikk*.¹⁵

I de tilfeller pornografi diskuteres fra kristent hold er det gjerne i litteratur som utgis utenfor akademien. Eksempler på norsk er *Klikk her, Thomas!: Hvordan hjelpe barn i møte med pornografi på nettet* av Chris Duwe.¹⁶ Denne typen litteratur finnes det enn så lenge også lite av.

1.5.3 Empirisk materiale

Susanna Paasonen - Carnal Resonance

Susanna Paasonen er en finsk forsker innenfor medievitenskap fra universitetet i Turpu. Hun har forsket på pornografi, påvirkningsteori og internett i mange år og har mange publikasjoner innenfor disse emnene.¹⁷ I *Carnal Resonance* ser hun på pornografi gjennom mediehistorien og adresserer spørsmål om pornografiens påvirkning, modaliteter og forstyrrende elementer.¹⁸ *Carnal Resonance* er aktuell som empirisk materiale for denne avhandlingen ettersom den gir en oversikt over pornografiens framvekst og påvirkning på konsumenten. For øvrig er Paasonen bevist den etiske debatten som omhandler pornografi og forsøker i boken å ta et steg videre fra den feministiske kritikken for å se på pornografien fra en mindre negativ inngang.¹⁹ Hun er altså bevist de problematiske sidene ved pornografi samtidig som hun forsøker å utvide perspektivet. Dette gjør at boken er et egnet materiale for å presentere pornografi.

Samuel L. Perry - Addicted to Lust

Samuel L. Perry er en Amerikansk Sosiolog ved universitetet i Oklahoma. Hans studier omfatter blant annet religion og familier.²⁰ I hans bok *Addicted to Lust* gjør han en empirisk studie av relasjonen mellom konservative protestantiske Amerikanere og pornografi. I boken diskuterer Perry det moralske dilemmaet som pornografi utgjør og tar blant annet opp samliv og avhengighet.²¹ *Addicted to Lust* er relevant for denne avhandlingen ettersom den på den

¹⁴ Heiene & Thorbjørnsen, 2011.

¹⁵ Smith, 1988.

¹⁶ Duwe, 2017.

¹⁷ Susanna Paasonen, u.å. About.

¹⁸ Paasonen, 2011b, s. 2.

¹⁹ Paasonen, 2011b, s. 18.

²⁰ The University of Oklahoma, u.å. Samuel Perry.

²¹ Perry, 2019, s. iii.

ene siden utgjør en empirisk undersøkelse av pornografikonsumpsjon blant kristne, hvilket er særdeles relevant med tanke på problemstillingen. På den andre siden diskuterer boken pornografiens påvirkning på et kristent samliv, hvilket er grunnleggende for å diskutere de etiske sidene ved pornografikonsumpsjon.

Brian McNair – Mediated Sex

Brian McNair er medieforsker ved Stirling Universitet og har skrevet flere bøker om pornografi fra et medieperspektiv. I *Mediated Sex* presenterer McNair et vidt spekter av holdninger og diskusjoner vedrørende pornografi. Han forsøker å unngå den polemiske inngangen til tematikken og gir i stedet en oversikt og analyse over pornografi som det framstår i USA og Storbritannia. Boken er relevant ettersom den gir en oversikt over sentrale debatter og aktørene som preger dem.

1.5.4 Teoretisk materiale

Samlivsutvalget. - Sammen

Sammen er en utredelse av den norske kirkes forståelse av ekteskapet. Den er utformet av et samlivsutvalg oppnevnt av bispemøtet. Fokuset for utredelsen er spørsmålet om samkjønnet kirkelig vigsel, men den omfatter også spørsmål om samboerskap og seksualitet.²²

Dokumentet er skrevet av flere biskoper i den norske kirke, samt flere professorer fra de teologiske fakultetene. Det har dermed en betydelig tyngde i og med at det er skrevet av personer med kompetanse og autoritet om samlivsetikk i en norsk luthersk kontekst. For å etablere en seksualetikk for en norsk kontekst er det derfor avgjørende å inkludere dette dokumentet.²³

Adrian Thatcher - God Sex and Gender

Adrian Thatcher er professor i teologi og filosofi fra Universitetet i Exeter. I *God Sex and Gender* presenterer og diskuterer Thatcher seksualitet ut ifra et teologisk ståsted. Boken er

²² Sammen, 2013, s. 3, 11.

²³ Det finnes et lignende dokument med navn *Samlivsetikk og kristen tro*. Dette dokumentet er skrevet av et utvalg oppnevnt av ulike frikirker og kristne organisasjoner og ønsker i likhet med *Sammen* å utarbeide en kristen samlivsetikk. Dette dokumentet er mindre autoritativt i en norsk kristen kontekst i og med at det ikke kommer fra den norske kirkes kanaler. Se Andersen & Alfsvåg, 2011.

relevant i oppgaven med å etablere en samlivsetikk ettersom han gir et overblikk over de ulike spørsmålene som har preget kristen seksualitet historisk og kontemporært.

Ola Sigurdson – Himmelska kroppar

Ola Sigurdson er professor i systematisk teologi i Göteborg. I *Himmelska kroppar* gir Sigurdson en nytolkning av den kristne læren om kroppen. Hans bok er relevant i og med at den kommer med et alternativt sett å tenke om begjær og seksualitet fra et kristent perspektiv.

1.6 Metode

I denne avhandlingen analyserer jeg relevante dokumenter som samsvarer med de presenterte underproblemstillingene. Metodikken som jeg anvender for å besvare problemstillingene er altså en diskursiv litterær analyse.

Den litterære analysen styres av det teoretiske perspektivet som ligger til grunn for denne oppgaven. Jeg anvender et kristent seksualetisk perspektiv som defineres i det teoretiske kapitlet.

Jeg har valgt en diskursivt styrt litteræranalyse for å besvare problemstillingen på et adekvat og gjennomførbart sett. En empirisk kvalitativ studie ville ikke i samme grad vært i stand til å dekke bredden i det etiske landskapet som pornografi befinner seg i. Pornografi berører blant annet områder som avhengighet, vold og samliv. Sammenhengen mellom pornografi og disse områdene er kompleks og omdebattert. Jeg ønsker derfor å basere meg på faglitteratur som evner å se denne kompleksiteten og som igjen vil utgjøre et godt grunnlag for en kristen seksualetisk analyse.

1.7 Tidligere forskning

Som allerede nevnt er forskning på pornografi nærmest ikkeeksisterende i kristne etiske publikasjoner. En presentasjon av forskning om pornografi fra et kristent perspektiv blir derfor mangelfull. Av den grunn velger jeg å presentere forskning som omhandler pornografi sett fra flere perspektiv.

Willy Pedersen-Nye seksualiteter

Willy Pedersen er en av Norges fremste forskere innenfor fagområdet ungdom og seksualitet. Han har skrevet boken *Nye seksualiteter* som er en sammenfatning av 10 års forskning på norske ungdommers seksualitet.²⁴ Han dekker et bredt felt og vier to hele kapitler til temaene onani og online seksualitet.²⁵ I kapitlet om onani gjør Pedersen en oversikt over onaniens historie i Norge og presenterer resultat fra sin forskning om unges forhold til onani.²⁶ I Kapitlet om online seksualitet fokuserer i stor grad på hvordan mobilbruk og internett påvirker den seksuelle adferd.²⁷

Tatt i betraktning utviklingen i ungdoms mediebruk og pornografikonsumpsjon er det flere temaer som ikke blir tilstrekkelig utforsket hos Pedersen. Dette gjelder hovedsakelig forholdet mellom pornografi og avhengighet, hvilket blir mer sentralt i denne avhandlingen.

Maria Ahlin, Ulrica Stigberg-Visuell drog

I *Visuell drog* undersøker Maria Ahlin og Ulrica Stenberg pornografi ut ifra et helseperspektiv. Forfatterne presenterer boken som et bidrag til samtalen om pornografi der de ser på sammenhengen mellom pornografi og avhengighet samt hvordan pornografi påvirker de som ser den. De gir også innspill til hvordan det er mulig å ta opp spørsmålet med barn og unge.²⁸ Denne boken er et viktig tilskudd til diskusjonen om pornografi. Stigberg er utdannet prest, men uttrykker ikke et tydelig kristent etisk perspektiv i boken. Dette kommer jeg i motsetning til å bidra med gjennom en kristen etisk refleksjon.

Kjetil Rolness-Sex, løgn og videofilm

Rolness er sosiolog og forfatter og har utmerket seg ved å være en provoserende og tankevekkende aktør i den norske samtidsdebatten. I *Sex, løgn og videofilm* ønsker han å gjøre et opprør mot den rådende fordømmelsen av pornografi som finnes hos feminister og kristenkonservative i Norge.²⁹ Boken er et verdifullt bidrag til diskusjon om pornografikonsumpsjon ettersom den utgjør en sjelden motstemme til de aktørene som jobber

²⁴ Pedersen, 2015, s. 7.

²⁵ Pedersen, 2015, s. 5.

²⁶ Pedersen, 2015, s. 130-131.

²⁷ Pedersen, 2015, s. 16-161.

²⁸ Ahlin & Stigberg, 2016, s. 11.

²⁹ Rolness 2003, Bakside.

mot pornografien. Rolness fokus er rettet mot pornografiens status i Norge og i mindre grad om hvordan mennesker skal forholde seg til sin egen konsumpsjon og konsekvensene av den, hvilket er et mer framtreddende tema i denne avhandlingen.

1.8 Målsetting

Pornografi er et omdebattert emne der det finnes mange meninger. Det betyr derimot ikke at alle disse meningene er fundert i forskning. Pornografi blir i økende grad tatt opp i kirkelige sammenhenger, både når det gjelder seksualundervisning for konfirmanter og i forhold til familie og parrelasjoner. Samtidig finnes det begrenset med forskning på dette området innom kristen etikk. Jeg ønsker med min avhandling å gi et bidrag til den etiske diskusjonen slik at det blir tydeligere hvordan det er mulig å forholde seg til pornografi fra et kristent seksualetisk perspektiv.

2 Teoretisk perspektiv: Kristen seksualetikk

2.1 Introduksjon

For å være i stand til å utale seg om et kristent syn på pornografi er det nødvendig å etablere et mer generelt kristent perspektiv på seksualitet. For å gjøre dette kommer jeg til å ta utgangspunkt i utredningen til bispemøtets samlivsutvalg, med tittelen *Sammen*. Jeg kommer i tillegg til å diskutere en kristen forståelse av begjær. Her kommer jeg til å basere meg hovedsakelig på teologene Adrian Thatcher og Ola Sigurdson. Gjennom disse teologiske verkene utarbeider jeg det som blir det teoretiske perspektivet som skal belyse det empiriske materialet i den avsluttende diskusjonen.

2.2 «Sammen»

«Sammen» ble skrevet i etterkant av den nye ekteskapsloven som gjorde det mulig for to personer av samme kjønn å gifte seg. Som en konsekvens av loven valgte bispemøtet å gjøre en helhetlig utredning av den norske kirkes ekteskaps og samlivsetikk. Det avgjørende spørsmålet i denne sammenhengen var hvorvidt den norske kirke skulle utarbeide en liturgi for vielse av to av samme kjønn.³⁰ Utvalgets fokus på samkjønnet vigsel preger dermed framstillingen av samlivsetikken i utredningen.

Samkjønnet vigsel er derimot ikke temaet for denne avhandlingen. Utredningen er fremdeles aktuell med tanke på en kristen seksualetisk tilnærming til pornografi. Dette er tilfellet ettersom utredningen gjør en grundig gjennomgang av hva de anser er den kristne samlivsetikken, inkludert seksualetikken. De bruker så denne samlivsetikken til å gjøre en vurdering av samkjønnet vigsel. Utvalgets arbeid med å fremstille en aktuell kristen samlivsetikk er dermed en viktig resurs i diskusjonen om pornografi.

Utvalget består av 12 personer og er en sammensetning av Biskoper, professorer og andre fagpersoner.³¹ Utredningen består hovedsakelig av det disse 12 personen er enig om, men det finnes deler der to eller flere syn blir gitt.³²

³⁰ Sammen, 2013, s. 7-9.

³¹ Sammen, 2013, s. 10.

³² Sammen, 2013, s. 12.

Utredningen handler altså hovedsakelig om den norske kirkes syn på ekteskapet. Et aktuelt spørsmål i denne sammenhengen er hva ekteskapet har med pornografi å gjøre? En begynnelse på et svar er at kirken historisk sett har plassert sex i rammen av ekteskapet. Ettersom pornografi i høyeste grad er sex, blir det nødvendig å gå nærmere inn på den norske kirkes syn på ekteskapet for å forstå kirkens tilnærming til seksualitet.

2.2.1 Skapelsestanken

Når utvalget skal forklare hva som er utgangspunktet for den kristne samlivsetikken begynner de med skapelsestanken. Den gjennomgående ideen er at Gud har skapt menneskene til å leve sammen. Gud har altså ikke bare skapt livet i seg, men også gitt det skapte livet til hverandre. Slik blir alt liv samliv. Mennesket er som sådant et sosialt vesen som deler livet sammen med andre. Fellesskapsaspektet ved det menneskelige livet blir dermed slått fast.³³ Ifølge Luther betyr skapelsestanken at livet blir gitt til mennesker gjennom fellesskap med andre mennesker og hele naturen for øvrig. Dermed var det også viktig for Luther at livet menneskene får som gave blir gitt videre. At våre liv leves på en slik måte at andre får liv, det livet som opprinnelig kommer fra Gud.³⁴ Det grunnleggende kriteriet for samlivsetikken blir dermed det som «er til gagn for andre menneskers liv og livsutfoldelse.»³⁵

Dette kriteriet kommer ut ifra skapelsestanken og er dermed ifølge utvalget allment for alle mennesker. Kriteriet sammenfaller også med Jesus sin lære i det nye testamentet. Utvalget anvender det dobbelte kjærlighetsbudet i Matt 22,37-40 som en slags parallell til skapelsestanken. Slik blir det å elske Gud og mennesker en del av kriteriet for samlivsetikken.³⁶

Den kjærligheten som utvalget setter som kriterium er derimot ikke ensbetydende med romantisk kjærlighet. De påpeker at i motsetning til vår tid, der kjærlighet forbindes med følelser, handler kjærlighet i det nye testamentet om en praksis og holdning til andre medmennesker. Denne praksisen er preget av ydmykhet og nestekjærlighet.³⁷ Med andre ord

³³Sammen, 2013, s. 14.

³⁴ Sammen, 2013, s. 15.

³⁵ Sammen, 2013, s. 42.

³⁶ Sammen, 2013, s. 42.

³⁷ Sammen, 2013, s. 59.

innebærer kjærlighet i et nytestamentlig perspektiv en prioritering av de andre framfor seg selv. Dette er en bærende tanke i utvalgets forståelse av samlivsetikken.

2.2.2 Seksualdriften

Skapelsestanken er altså utgangspunktet for menneskers relasjon til hverandre. Den er dermed også med på å forklare den kristne forståelsen av seksualitet. I den andre skapelsesberrettelsen i 1 Mos 2. blir kvinnen skapt av mannens ribbein. Hun blir skapt fordi mannen føler seg alene. Dermed blir mannen og kvinnen skapt til å leve sammen. I og med at kvinnen kommer fra mannen finnes det et biologisk slektskap mellom dem. Det er dette slektskapet som gjør at mannen blir tiltrukket kvinnen. Denne attraksjonen er seksualdriften og utvalget påpeker at den har som formål å forene mannen og kvinnen i et reproduserende felleskap. Seksualdriften er således en av de biologiske faktorene som gjør at mennesket søker hverandre og danner nye fellesskap. Dette fellesskapet er livgivende i den grad at det gir liv til nye mennesker.³⁸

Reproduksjon er altså et sentralt aspekt ved seksualdriften. Utvalget påpeker også at det seksuelle samlivet inneholder elementer som «intimitet, fortrolighet, anerkjennelse, støtte og respekt.»³⁹ Disse elementene springer ut ifra utvalgets forståelse av sex som noe sårbart, der mennesker kommer nær hverandre. Kjærlighetens plass i det seksuelle samlivet er dermed viktig, selv om utvalget erkjenner at skapelsesberrettelsen i 1 Mos 2 ikke tar det opp.⁴⁰

2.2.3 Regulering av seksualiteten

Samtidig som seksualdriften betegnes som fellesskapsstiftende poengterer utvalget at seksualdriften også kan virke asosialt. De mener med andre ord at seksualdriften kan være destruktiv og splittende for fellesskap. Dette mener utvalget blant annet skjer når seksualiteten får mennesker til å glemme den andre til fordel for kun å fokusere på sine egne lyster. Siden seksualdriften også inneholder dette aspektet har samfunn gjennom tidene, ifølge utvalget, forsøkt å regulere seksualiteten. Ekteskapet har vært det primære middelet som har blitt brukt til dette. Ved å begrense sex til et livslangt ekteskap fungerte og fungerer ekteskapet dermed som en institusjon som produserer barn og sikrer foreldre til dem.

³⁸ Sammen, 2013, s. 15.

³⁹ Sammen, 2013, s. 16.

⁴⁰ Sammen, 2013, s. 16.

Utvalget påpeker at ekteskapet lenge var den eneste legitime måten å ha sex på. Så lenge ekteskapet var underlagt kirkeretten til den katolske kirke, var det ikke mulig å skille seg. Dette ble derimot mulig når ekteskapet ble underlagt staten under reformasjonen. Det var ikke før konkubinatparagrafen ble opphevet i 1972 at det ble lovlig å ha sex utenom ekteskapet. Med opphevingen av denne paragrafen ble ikke ekteskapsloven lenger brukt til å regulere seksuallivet.⁴¹

Utvalget påpeker så at kjærlighet i nyere tid har tatt ekteskapets plass som det som legitimerer sex. De mener derimot at kjærlighet og ekteskap ikke er likeverdige. Det er fordi det finnes ekteskap uten kjærlighet og kjærlighet uten ekteskap. Dermed blir ekteskapet som institusjon truet.

2.2.4 Kommersiell sex

En ytterligere utfordring for utvalget er at samfunnet har blitt seksualisert. I det seksualiserte samfunnet blir sex brukt som en handelsvare og skilt fra samliv i det hele tatt. Utvalget er tydelig kritisk til denne kommersialiseringen av sex. Det er fordi sex blir brukt som målestokk for menneskers verdi, slik at deres attraktivitet blir det avgjørende.⁴² Det er altså tydelig at utvalget ønsker å verne om relasjonens betydning for seksualiteten. Utvalget anser at sex uten en kjærlighetsrelasjon risikerer å kommersialiseres og brukes for egen vinning, hvilket de mener skjer i økende grad. Sex er ifølge utvalget mer enn tilfredsstillelse av lyst, det handler også om «hengivenhet, anerkjennelse og aksept». Den kommersialiserte seksualiteten perverterer derimot seksualiteten ettersom den fjerner disse aspektene til fordel for lysten. Kommersialiseringen av sex risikerer med andre ord å gjøre sex til en upersonlig kraft, hvilket medfører at de etiske og moralske sidene ved sex blir svakere.⁴³

I motsetning til den kommersialiserte seksualiteten fronter utvalget en bredere definisjon av seksualitet. De bruker definisjonen til WHO som et utgangspunkt. Den lyder som følger:

Seksualitet er en integrert del av et hvert menneskes personlighet; kan ikke skilles fra andre sider av livet. Seksualitet er ikke det samme som samleie eller evnen til å få orgasme, seksualitet er mye mer. Den finnes i energien som driver oss mot det å søke kjærlighet, varme og nærhet. Seksualitet uttrykkes i det vi

⁴¹ Sammen, 2013, s. 18.

⁴² Sammen, 2013, s. 18-19.

⁴³ Sammen, 2013, s. 63.

føler, hvordan vi beveger oss, og hvordan vi berører og berøres av andre. Seksualitet påvirker våre tanker, følelser, handlinger og vårt samspill med andre mennesker.⁴⁴

Utvalget kategoriserer deretter de ulike aspektene som seksualitet består av. Disse er «biologiske, psykologiske, etiske, kulturelle og relasjonelle».⁴⁵ Det virker som utvalgets hensikt er å fremme et syn der seksualitet er mer enn begjær og samleie, slik at det er mulig å være seksuell aktiv ved å utforske disse ulike aspektene og ikke kun ved å ha samleie.⁴⁶ Med andre ord holder utvalget kommersialiseringen av sex som en utfordring, blant annet fordi det medfører en betydelig innsnevring av hva det innebærer å være seksuelt aktiv. De ønsker i stedet å fronte en utvidet forståelse av seksualitet, slik at den rommer blant annet det etiske og det relasjonelle.

2.2.5 Ånden som helliggjør

Det framkommer av det som har blitt skrevet i de foregående avsnittene at det er «den andre» som står i fokus for en kristen samlivsetikk. Det er derimot ikke gitt at den kristne alltid vil ha fokuset på den andre. Utvalget anser at det finnes i mennesker en dragning mot egoisme og fokus på seg selv. I denne dragkampen mellom andre og seg selv spiller Den hellige ånd en sentral rolle. Ånden hjelper, ifølge utvalget, den kristne til å beholde fokuset på nestekjærligheten.

Enkelte i utvalget betoner også at ånden gir de kristne en ny identitet som hellige. Å være hellig forstås dels som en gave og dels som en oppgave. Som gave innebærer hellighet at den kristne blir fri fra synd. Som oppgave innebærer hellighet kampen mot synden og å underordne seg Guds vilje. Denne forståelsen av hellighet får konsekvenser for samlivsetikken i og med at det blir viktig å leve et hellig liv preget av «respekt for den andre og ikke sanselige begjær»⁴⁷

2.2.6 Blikket for den andre

Det er tydelig at utvalget advarer mot å misbruke andre for å tilfredsstille sitt eget begjær. Ettersom fokuset burde ligge på den andres ve og vel, blir det feil å sette sine egne lyster først.

⁴⁴ Sammen, 2013, s. 19.

⁴⁵ Sammen, 2013, s. 19.

⁴⁶ Sammen, 2013, s. 20.

⁴⁷ Sammen, 2013, s. 41.

Denne spenningen mellom egne lyster og andres ve og vel er således sentral for utvalget. Som eksempel på hvordan den andres beste kan være i fokus tar de opp lignelsen om den barmhjertige samaritan som den blir beskrevet i Luk 10,25-36. De tre mennene som møter den skamslåtte mannen ser ham, presten og levitten går videre mens samaritaneren derimot får medfølelse med mannen og hjelper ham. Det avgjørende i denne fortellingen blir dermed, ifølge utvalget, å se den andre. Å se innebærer her å ta til seg den andre personens situasjon og bli berørt av den.⁴⁸

Motsatsen til en slik nestekjærlighet framkommer blant annet når utvalget presenterer Jesu ord om ekteskap og skilsmisse i det nye testamentet. En av de tekstene som blir tatt opp er Jesus sin diskusjon med saddukeerne om oppstandelsen fra de døde i Matt 22,23-33 og Luk 20,27-40. Saddukeerne beskrev et scenario der en kvinne giftet seg med en mann som så døde. Deretter giftet hun seg med hans bror til han døde, og slik fortsatte det til alle de syv brødrene var borte og kvinnen også døde. Saddukeerne stiller da spørsmålet om hvem som skal gifte seg med kvinnen når de oppstår. Jesus sitt svar ble at ingen skal gifte seg ettersom alle er som engler i himmelriket. Utvalget tolker dette skriftstedet slik at kvinner i himmelriket ikke lenger skal underordnes menn, fordi deres relasjon til dem i himmelriket ikke skal være preget av seksuallivet og barnefødsel. Dermed anser utvalget at Jesus sitt budskap i denne fortellingen er at kvinner ikke skal brukes som et redskap av menn.⁴⁹

Det er i slike diskusjoner om menns forhold til kvinner at Jesus tar opp begjær som en utfordring. Det er særlig i diskusjonen om skilsmisse og ekteskapsbrudd dette er tilfellet. Bakgrunnen for diskusjonen er det 6. bud: Du skal ikke bryte ekteskapet. Tross dette budet fantes det samtidig mulighet for å skille seg ved mosaisk lov. Dermed ble det en debatt om det å skille seg var det samme som å bryte ekteskapet og det 6. bud. Jesus inntar her en streng tolkning av det 6. budet, der det å skille seg er å bryte ekteskapet. Å gifte seg med en fraskilt kone er også å bryte ekteskapet, likeså det å begjære en annen manns kone. Å bryte ekteskapet har dermed ifølge utvalget en større betydelse enn kun å skille seg, det inkluderer å bryte inn i en annens ekteskap.⁵⁰

⁴⁸ Sammen, 2013, s. 43.

⁴⁹ Sammen, 2013, s. 54.

⁵⁰ Sammen, 2013, s. 54-55.

Utvalget forstår Jesus sin holdning til begjær i denne konteksten som et oppgjør med menns privilegier og hardhjertethet. Skilsmisse ble tillatt, ifølge Jesus, på grunn av menns harde hjerter. Dette strider imot den opprinnelige tanken med ekteskapet, nemlig å være trofaste mot hverandre livet ut. Dermed blir det å ha et hardt hjerte i seg å bryte ekteskapet, ifølge utvalget. Når Jesus sier at det å begjære en kvinne er å begå ekteskapsbrudd med henne i sitt hjerte, må dette ses ut ifra mennenes harde hjerter, altså at begjær kan være en form for hardhjertethet.⁵¹

2.2.7 Sammenfatning

Jeg har nå gått igjennom deler av utredningens forståelse av seksualitet, ekteskap og samlivsetikk. De har etablert en forståelse av mennesket som et sosialt vesen skapt av Gud. Skapt som mann og kvinne blir mennesket tiltrukket hverandre gjennom seksualdriften som er til for fellesskap og reproduksjon. Ekteskapets funksjon er å være en ramme for dette fellesskapet. Ekteskapet har også hatt en regulerende funksjon i forhold til det seksuelle livet. Utvalget definerer seksualitet som et bredt og allsidig fenomen, hvilket de anser som et alternativ til den kommersielle framstillingen av sex. Utvalget betoner at en kristen samlivsetikk vil ha den andres ve og vel som fokus, i motsetning til et mer selvsentrert fokus. Det blir derfor avgjørende å ikke utnytte andre for å tilfredsstille seg selv.

2.3 Begjær

Ut ifra samlivsutvalgets utredning har det kommet fram at det i kristne tradisjon finnes en varsomhet og mistenksomhet mot begjær og det seksuelle begjæret særskilt. Ettersom begjær er en sentral del av seksualiteten og i stor grad en sentral del av pornografi, er det viktig å gå nærmere inn på hvordan kristendommen har forholdt seg til begjær, og hvordan det er mulig å forholde seg til begjær i dag.

2.3.1 Definisjon av begjær

For å forstå hva begjær er, er det viktig å ha en forståelse av hva begrepet innebærer. Jeg skal derfor presentere en lingvistisk forståelse og en teologisk og filosofisk definisjon.

⁵¹ Sammen, 2013, s. 59.

2.3.1.1 2.3.1.1 Begjær i ordboken

Ifølge *Det norske akademis ordbok*, *Noaob*, er begjær et verbalsubstantiv avledet av verbet å begjære. Ordet brukes på hovedsakelig tre måter. For det første, fungerer det som et uttrykk for å lengte etter noe eller ønske seg noe sterkt. *Naob* bruker andre mosebok som eksempel på denne bruken: «Du skal ikke begjære din nestes hus»⁵² Den andre bruken innebærer å lengte seksuelt eller å tiltrekkes mot noe. Her bruker de også bibelen som et eksempel, denne gangen fra Matteusevangeliet: «Den som ser på en kvinne for å begjære henne, har allerede begått ekteskapsbrudd med henne i sitt hjerte.»⁵³ Den tredje bruken anvendes for det meste i jus og innebærer å forlange eller be om. De bruker følgende eksempel: «Politiet begjærte henne varetektsfengslet.»⁵⁴

Det finnes altså i den norske språkbruken tre bruksområder av begjær. I de to bibeltekstene som ble referert til, ble det vist at begjær ble brukt på to ulike måter: Den ene som et sterkt ønske og den andre som seksuell lengsel. De to betydningene er beslektet, men overlapper ikke helt. Det er for eksempel mulig å lengte etter et hus, men det er ikke like naturlig å føle en seksuell attraksjon til det. Forskjellene i hvordan begjær brukes rent språklig på norsk er viktig å være klar over når vi ser på de teologiske og filosofiske definisjonene av begjær.

2.3.1.2 2.3.1.2 Teologisk og filosofisk begjær

Adrian Thatcher tar for seg to ulike definisjoner når han diskuterer begjær i *God, Sex and Gender*. Disse definisjonene omhandler hva han på engelsk kaller «lust», og utgjør seksuelt begjær. De to definisjonene presenterer to ulike tilnærminger til seksuelt begjær, der den ene er mistenksom, og den andre er bekræftende.⁵⁵

Den første definisjonen tilhører den katolske kirken og lyder som følger: «Lust is disordered desire for or inordinate enjoyment of sexual pleasure. Sexual pleasure is morally disordered when sought for itself, isolated from its procreative and unitive purposes.»⁵⁶ For den katolske kirke er det seksuelle begjæret altså noe negativt når det søkes for seg selv. Det seksuelle begjæret skal i stedet brukes for reproduksjon og for å føre mennesker sammen. Thatcher

⁵² 2 Mos 20,17.

⁵³ Matt 5,28.

⁵⁴ Guttu, 2017.

⁵⁵ Thatcher, 2011, s. 57.

⁵⁶ Thatcher, 2011, s. 57.

forklarer, at i tillegg til målet for det seksuelle begjæret, så er rammen det utøves i også sentral for den katolske læren. Ekteskapet utgjør denne rammen. Seksuelt begjær utenfor rammen blir derfor galt, hvilket for øvrig også gjelder for mye seksuelt begjær innenfor ekteskapet.⁵⁷

Den andre definisjonen Thatcher presenterer kommer fra den engelske filosofen Simon Blackburn. Han gir følgende definisjon av det seksuelle begjæret: "Lust is 'the enthusiastic desire, the desire that infuses the body, for sexual activity and its pleasure for their own sake'»⁵⁸ Denne definisjonen gir et betydelig mer positivt bilde av seksuelt begjær. Her er det seksuelle begjæret beskrevet som en kraft som fyller kroppen og retter den mot den nytelsen som kommer fra seksuell aktivitet. En avgjørende forskjell fra den katolske definisjonen er at målet med begjæret er å søke nytelse. Det utgjør en kontrast til det katolske synet der målet er å forene og reprodusere. Dette er også hensikten, ifølge Thatcher. Blackburn mener, ifølge Thatcher, at det seksuelle begjæret er ufrivillig. Derfor er det ikke mulig å kontrollere begjæret og hengi seg til det samtidig. Han er altså kritisk til den kristne forståelsen av det seksuelle begjæret som noe som kan kontrolleres gjennom ren viljestyrke.⁵⁹

Begge disse definisjonene slår fast at det seksuelle begjæret søker nytelse. Forskjellen ligger i at den katolske definisjonen anser søken etter nytelse for seg selv som en perversjon. Blackburn mener derimot at det seksuelle begjærets hensikt er å søke nytelse i seg selv.

I Thatcher sin egen vurdering av disse definisjonene anerkjenner han innsikten til den katolske kirken om det seksuelle begjærets destruktive potensial. Han bruker historien om Batseba og David som en illustrasjon på dette. Batseba blir i denne fortellingen et offer for Davids seksuelle begjær, hvilket leder til at David dreper mannen hennes. Davids mangel på kontroll leder dermed til fatale konsekvenser for ham og hans omgivelser. På den andre siden tar Thatcher avstand fra en overdreven mistenksomhet til det seksuelle begjæret, ettersom det undergraver potensialet for glede og åndelighet i den seksuelle kjærligheten. Dermed ender

⁵⁷ Thatcher, 2011, s. 57-58.

⁵⁸ Thatcher, 2011, s. 57.

⁵⁹ Thatcher, 2011, s. 58.

Thatcher opp med å holde fram både det destruktive og kreative potensialet i det seksuelle begjæret.⁶⁰

Det ligger altså i selve definisjonen av begjær en slags dragkamp om begjærets moralske status, om hvorvidt begjær er noe positivt eller negativt. Det er intuitivt lett å holde med Thatcher i at både det destruktive og konstruktive finnes nærværende i begjæret. Samtidig gjenstår det å undersøke hvorvidt det finnes en kristen forståelse av begjær som rommer begge disse aspektene.

2.3.2 Egosentrisk og teosentrisk kjærlighet

I det som allerede er skrevet, har det kommet fram at det er sentralt for en kristen samlivsetikk, og dermed også seksualetikk, å sette den andre framfor seg selv. Det finnes altså i den kristne forståelsen av seksualitet to slags poler. Den ideale seksualiteten setter den andre først og respekterer den andres integritet, en pervertert seksualitet derimot bruker den andre til å tilfredsstille seg selv.

Den svenske teologen Anders Nygren ivaretok denne dualiteten ved å bruke to greske begrep for kjærlighet *ἔρως* og *ἀγάπη*. *ἔρως* blir forstått som menneskelig begjær, og fokuserer på seg selv. *ἀγάπη* er derimot den generøse kjærligheten som gir, og fokuserer på Gud. Nygren forstår her *ἔρως* eller begjær som en slags mangel. Det innebærer at begjæret søker etter å fylle et behov. For Nygren innebærer dette begjæret det samme som å forsøke å oppnå sin egen frelse, når det i realiteten bare er Gud som kan frelse gjennom sin selvutgivende agapekjærlighet.⁶¹

Nygrens distinksjon er nyttig i det at den gir en teologisk forståelse av begjær. Som jeg forstår Nygren, er problemet med begjæret at den ikke klarer å nå det som det ultimat lengter etter. Menneskets anstrengelser etter å møte sine begjær når aldri helt fram fordi det kun er Gud som er i stand til å gjøre mennesket helt. Det er kun Gud som frelser. Dermed er det bare ved å akseptere Guds kjærlighet at mennesket kan oppnå frelse.

⁶⁰ Thatcher, 2011, s. 58, 61.

⁶¹ Sigurdson, 2006, s. 242-243.

Det er derimot ikke bare Nygren som skaper et skille mellom en egosentrisk og teosentrisk kjærlighet. Kirkefaderen Augustin definerer i sitt klassiske verk *Civitas Dei* eller *Guds by* to slags byer, der den ene er jordisk og den andre er himmelsk. Den jordiske byen er preget av egenkjærligheten, og den gudommelige byen er preget av kjærligheten til Gud. Augustin forstår, i motsetning til Nygren, disse to formene for kjærlighet på en annen måte. Augustin mener at kjærligheten til seg selv gradvis forvandles til kjærlighet til Gud gjennom Kristus. Forvandlingen innebærer at istedenfor å undertrykke hverandre for å tilfredsstille seg selv, så tjener mennesker hverandre for å tilfredsstille Gud.⁶² Denne forvandlingen av begjæret finnes derimot ikke hos Nygren. I hans forståelse kan ikke det menneskelige begjæret lede til Gud ettersom det kun er Guds kjærlighet som frelser.

Selv om Augustin anser at det egosentriske begjæret kan transformeres til en teosentrisk kjærlighet, forutsetter han fortsatt at det seksuelle begjæret er syndig. Augustin mener at menneskers seksuelle begjær etter hverandre er et resultat av syndefallet, og noe som leder menneskene vekk fra Gud. Dermed forutsetter Augustin at det seksuelle begjæret ikke var en del av den opprinnelige paradisiske tilstanden.⁶³ Augustin anser at med syndefallet så ble menneskets vilje fordervet, slik at den ikke lenger søker seg til Gud. Siden begjæret ikke lenger søker seg til Gud, blir det nødvendig å kjempe med begjæret. Menneskets indre blir dermed et slagfelt, der det korrumperte begjæret hele tiden lokker mennesket vekk fra Gud.⁶⁴ Olas Sigurdson påpeker samtidig, i sin lesning av Augustin, at han ikke mener at begjæret skal utslettes, men at det skal rettes mot sitt sanne mål, hvilket er Gud.⁶⁵

Hos både Nygren og Augustin finnes det dermed et skille mellom egenkjærligheten og kjærligheten til Gud. Kjærligheten til Gud framstår hos begge som en motsats til egenkjærligheten. Det er samtidig ikke problemfritt med en slik skarp distinksjonen mellom egenkjærligheten og kjærligheten til Gud.

For det første forstår både Nygren og Augustin begjær som mangel. En slik forståelse av begjær gjør det til noe som konsumerer og sluker det som blir begjært. Adrian Thatcher

⁶² Sigurdson, 2006, s. 477.

⁶³ Thorbjørnsen, 1989, s. 30-31.

⁶⁴ Sigurdson, 2006, s. 392.

⁶⁵ Sigurdson, 2006, s. 476.

problematiserer derimot en slik forståelse av begjær: Hva skjer når begjæret får det som blir begjært? Forsvinner da begjæret? Thatcher mener at det ikke nødvendigvis er tilfellet.⁶⁶

Ved å forstå begjær som mangel medfører det dessuten at den som begjærer vil dominere det begjærte objektet. Jeg vil påpeke at det ikke er selvsagt at begjæret søker en slik dominans. Det kan like gjerne være slik at begjæret bekrefter det begjærtes attraksjon. Dermed kan begjæret like gjerne fungere som en anerkjennende kraft som løfter opp og gir verdi. Samtidig er det problematisk om det er attraksjonen som blir det primære kriteriet for verdi. Det kan fortsatt umulig være slik at begjæret automatisk skader det som blir begjært. Begjær vill i så fall utgjøre en ukontrollerbar kraft. Det virker mer realistisk å skille mellom begjæret som en opplevd følelse, på den ene siden og handlingene gjort på bakgrunn av begjæret, på den andre siden. Thatcher påpeker at det vil være nedverdiggende å forutsette at begjæret tar kontrollen over viljen. Hvis det er tilfellet, mener han at det for eksempel ikke finnes noe grunnlag for å dømme voldtekter, ettersom begjæret ikke kan styres.⁶⁷

En annen, og muligens skarpere, kritikk av Nygrens distinksjon blir framført av Sigurdson. Han stiller spørsmålet om det er mulig å elske noen med en kjærlighet som er uten noe spor av egeninteresse og begjær? Ifølge Sigurdson vil en kjærlighet uten et ønske om et bestemt svar framstå som en likegyldig kjærlighet, som en kjærlighet som ikke bryr seg om hvordan gjensvaret blir.⁶⁸

2.3.3 Mot en ny forståelse av begjær

Det finnes altså viktige kritiske bemerkninger til en forståelse av begjær som en ren destruktiv kraft. Det er samtidig viktig å være bevisst på at en slik forståelse står sterkt i den kristne historien. Ola Sigurdson forsøker i *Himmelska kroppar* å åpne opp den kristne forståelsen av begjær. Han sporer begjærets fortrenge posisjon til forestillingen om en motsetning mellom begjæret og Jesu kors. Mennesker lider her fordi de følger sine begjær. Jesus derimot led på korset fordi han fulgte Guds vilje.⁶⁹ Sigurdson avviser denne motsetningen, og hevder følgende: «Det sexuella begäret har uppfattats som att det måste hållas i schack av viljan, medan det verkliga problemet förmodligen rör hur begäret skall kultiveras och hållas vid

⁶⁶ Thatcher, 2011, s. 65.

⁶⁷ Thatcher, 2011, s. 61.

⁶⁸ Sigurdson, 2006, s. 245.

⁶⁹ Sigurdson, 2006, s. 469.

liv.⁷⁰ Sigurdson skriver videre, at en del av den kristne læren har sett på begjær som noe som må kjempes mot og fortrenkes, som en type askese som nekter seg det en vil ha. Det finnes derimot, ifølge Sigurdson, en annen type askese, som oppgir det man ikke vil ha for å få det man virkelig lengter etter. Begjæret er ikke her det samme som egoisme, men noe som kan lede mennesker til å bli hele. Dette skjer, ifølge Sigurdson, når menneskes begjær blir fullt forent med Guds, slik Jesus sitt begjær var forent med Guds på korset.⁷¹

Sigurdson anser at det finnes grunnlag for en slik konstruktiv forståelse av begjær i det bibelske materialet, blant annet i Jesus undervisning om blikket. Jesus underviser flere steder om blikket i det nye testamentet, og Sigurdson skiller ut to typer blikk som framkommer, særskilt i Matteusevangeliet. Det er det begjærende blikket og det generøse blikket. Det begjærende blikket er det blikket som ønsker å eie det som blir sett. Dette begjærende blikket er negativt i den grad den forsøker å eie det som er noen annens, som å begjære en annens kone. Det generøse blikket derimot, anerkjenner det som er godt, og takker Gud for det. I tillegg er blikket generøst i den grad det evner å tilgi det som ikke er godt. Det generøse blikket er det som disiplene oppfordres til å ha, ifølge Sigurdsson, fordi dette blikket ikke forsøker å kontrollere, og er ikke selvsentrert. Et viktig aspekt ved det generøse blikket er at det leder til et blikk mot Gud. For når det generøse blikket ser på sitt objekt og ser det gode hos det, fører dette blikket videre mot Gud, som har skapt alt godt.⁷²

Selv om det begjærende blikket her er negativt, er det, ifølge Sigurdsson, kun negativt i den grad det fungerer destruktivt. Det finnes nemlig andre steder i NT, der det begjærende blikket anses positivt. Sigurdson påpeker at det greske ordet for begjær som brukes i Matteusevangeliet er *ἐπιθυμία*, og oversettes til både begjær og lengsel i Bibel 2000.⁷³ Sigurdson trekker fram et eksempel på dette i Matt 13,17. Der står det at «Mange profeter og rettferdige ønsket å få se det som dere ser».⁷⁴ *ἐπιθυμία* blir her på norsk oversatt med ønsket. Det betyr at det greske grunnordet, ifølge Sigurdson, ikke er låst til en moralsk forkastelig

⁷⁰ Sigurdson, 2006, s. 470.

⁷¹ Sigurdson, 2006, s. 470.

⁷² Sigurdson, 2006, s. 189-190. Forbindelsen mellom det materielle og det transendente og gudommelige har sine røtter i platonisk idelære. Idéen om at det gode er en skygge av det ultimate gode finnes blant annet utviklet i Platons bok *Symposion*. Se Plato, 2001.

⁷³ Svensk oversettelse av bibelen fra 2000. Sigurdson bruker denne oversettelsen. Dette er grunnen til at jeg ikke henviser til NO her.

⁷⁴ Matt 13,17

oppførsel. Begjæret i dette bibelverset er godt, ettersom det anerkjenner det Sigurdson kaller gavekarakteren til den eller det som blir begjært, og respekterer den eller dets integritet. Av dette følger det at innstillingen til begjæret er det som er avgjørende, og ikke begjæret i seg selv. Innstillingen betegner Sigurdson som enten gjerrig eller generøs.⁷⁵ Sigurdson sammenfatter sitt syn på begjær ved å hevde følgende:

Begäret är i sig inte girigt i betydelsen att det vill dominera och domesticera sitt objekt. Snarare har begäret en positiv betydelse som den drivkraft som för människan mot Gud och mot andra människor. Det finns et begär, en längtan eller en åtrå efter den andre som inte är girig, utan som snararast strävar efter en relation som bevarar den andras integritet.⁷⁶

Spenningen som finns i Sigurdsons utlegning om det kristne synet på begjæret står altså mellom to forståelser av begjær. På den ene siden et begjær som forsøker å eie og dominere, som er selvsentrert og vil ha det som blir begjært for sin egen del, uten hensyn til den eller det som blir begjært. På den andre siden presenterer Sigurdson et begjær som anerkjenner den som blir begjært, og ønsker å vise respekt. Dermed er det ikke for Sigurdson begjæret i seg selv som er farlig, det er den innstillingen som begjæret preges av som er det avgjørende for om begjæret er fruktbart eller destruktivt.

Sigurdsons forståelse av det kristne begjæret sammenfaller med hva Thacher kaller begjær som forening, *desire as union* på engelsk. Begjær er her ikke presentert som en mangel, men som det som skaper en relasjon mellom separate enheter. Ifølge denne forståelsen av begjær, så søker ikke begjæret å fylle et tomrom, begjæret er snarere dragingen mot det som er godt. Det gode kan ses på som gaver, attraktive gaver som tas imot med glede og takknemlighet.⁷⁷

2.3.4 Sammenfatning

For å knytte sammen det som har blitt sagt til nå, kan begjær på et grunnleggende plan ses på som en slags lengsel. Diskusjonen om begjæret har i stor grad rørt seg om denne lengselen skal forstås som en destruktiv eller livgivende kraft. Ved forståelsen av begjær som destruktivt, blir begjær karakterisert som en mangel eller brist. I ønsket om å fylle tomrommet konsumeres det begjærte, hvilket fører til skade. Ved forståelsen av begjær som en mer

⁷⁵ Sigurdson, 2006, s. 243-245.

⁷⁶ Sigurdson, 2006, s. 253.

⁷⁷ Thatcher, 2011, s. 66.

livgivende kraft fokuseres det heller på at begjæret etablerer en relasjon. Det er mulig å hevde at begjæret har sin legitime plass i en kristen seksualetikk ved å være bevist det begjærtes gaveaspekt og integritet. Begjær kan fortsatt være destruktivt ifølge denne forståelsen om det ikke respekterer det som blir begjært.

2.4 Konklusjon

Jeg har i dette kapitlet presentert sentrale elementer i en kristen seksualetikk. Et av de mest essensielle punktene for en kristen seksualetikk er fokuset på den andre. Det som er godt og oppbyggelig for den andre er her det avgjørende kriteriet.

Begjæret har også sin plass her, i og med at det er den sentrale drivkraften som trekker mennesker til hverandre. Et sentralt kriterium blir da i hvilken grad begjæret er med på å etablere en relasjon og et fellesskap.

3 Pornografi

Etter å ha etablert en forståelse av en kristen seksualetikk gjenstår det å gi en presentasjon av pornografi som et fenomen. I den følgende presentasjonen kommer jeg til å gjøre en historisk gjennomgang med fokus på media og offentlig seksualmoral. Deretter retter jeg fokuset mot konsekvensene av pornografikonsumpsjon, for så å gå nærmere inn på internettpornografien. Jeg kommer til å avslutte med en presentasjon av det kontemporære synet på pornografi i nylig publiserte kristne kilder.

3.1 Pornografiens historie

3.1.1 Definere pornografi

Pornografi kommer fra det greske ordet *πόρνη* som betyr prostituert og *γραφή* som betyr å skrive.⁷⁸ *Encyclopedica britannica* forklarer at betegnelsen opprinnelig omfattet alle kunstneriske og litterære verk som omhandlet prostituerte.⁷⁹ Pornografi i sin opprinnelige betydelse betegnet altså ikke sex i alminnelig forstand, men derimot livet til de som levde av å selge sex. Det er ikke tydelig ut ifra etymologien, om pornografi opprinnelig var ment å være seksuelt stimulerende, det er derimot slik fenomenet forstås i dag. *Britannica* definerer pornografi slik: “Pornography, representation of sexual behaviour in books, pictures, statues, motion pictures, and other media that is intended to cause sexual excitement.”⁸⁰

Pornografi er i dag altså mer enn en beskrivelse av livene til prostituerte. Det er media som er produsert med hensikten å virke seksuelt opphissende. Når det er sagt, finnes det ingen overenstemmelse over hvilke skildringer som er seksuelt opphissende. Det vil si at hva som blir betegnet som pornografi et sted like gjerne kan betegnes som religiøs kunst et annet sted. Et eksempel på dette er skildringen av samleie som finnes på visse hinduistiske templer i India. De europeerne som så dette for første gang betegnet det fort som pornografi.⁸¹ Det betyr derimot ikke at de som hadde laget skildringene anså dem som seksuelt stimulerende.

⁷⁸ Rolness, 2018.

⁷⁹ Jenkins, 2019.

⁸⁰ Jenkins, 2019.

⁸¹ Jenkins, 2019.

Uenigheten om hva som kan betegnes som pornografi er et viktig metodisk kriterium i arbeidet med pornografi. Det betyr at det som blir presentert som pornografi i denne avhandlingen ikke nødvendigvis vil bli oppfattet som det i alle sammenhenger. Det er for den saks skyld mulig å utvide betegnelsen av pornografi til å omfatte all skildring av nakenhet. Å anvende en slik bred betegnelse vil ikke være hensiktsmessig for å presentere et kristent syn på pornografi. Samtidig er det viktig å være klar over at kategorien pornografi ikke er statisk.

En sentral distinksjon dras gjerne mellom pornografi og erotikk. Erotikk ses her på som en kunstnerisk skildring av det seksuelle, i motsetning til pornografi som mangler denne kunstneriske dimensjonen.⁸² Om et verk blir regnet som erotikk eller pornografi har vært gjenstand for offentlig debatt ved flere tilfeller. Et eksempel på dette fra norsk kontekst er boken *Sangen om den røde rubin* av Agnar Mykle. Da boken ble utgitt, ble den stemplet som pornografisk av myndighetene på grunn av det erotiske innholdet. Dette førte til rettsak og inndragelse av boken. Det var flere kulturpersonligheter som engasjerte seg i rettsaken og forsvarte Mykle.⁸³ De hevdet at boken var et kunstverk og ikke porno. Det handlet dessuten om trykkefrihet og det naturlige liv, ifølge Arnulf Øveland.⁸⁴

Kampen om defineringen av slike seksuelle skildringer har vært, og fortsetter å være en måte å diskutere seksualitetens plass i samfunnet. Kelly Dennis forklarer at kunstnere på begynnelsen av det 19. århundret brukte seksuelle skildringer til å provosere den allmenne kulturen, og kritisere vedtatte normer for seksualitet slik det ble definert av autoriteter som religion og ideologier.⁸⁵

Hvis det er hensikten med de seksuelle skildringene, som avgjør om de skal forstås som pornografisk eller erotikk, blir det i høyeste grad opp til den enkelte å definere hva som er hva. Den som ser skildringene velger om de skal forstås som kunst eller seksuell stimulans. Antageligvis kan det fungere som både-og. Den konteksten skildringene blir vist i, er her en viktig bidragsgivende faktor. Om en seksuell skildring blir vist i et kunstgalleri, vil det antageligvis lettere blitt definert som kunst, enn om den hadde blitt plassert i et pornoblad.

⁸² Rolness, 2018.

⁸³ Hagen, 2019.

⁸⁴ Heger, 2010.

⁸⁵ Dennis, 2011, s. 204-205.

Det er viktig å være bevisst debatten om hvordan seksuelle skildringer skal forstås i arbeidet med en fremstilling av pornografi. På grunn av denne debatten og de åpenbare utfordringene med å definere pornografi, kommer jeg til å inkludere et bredt spektrum av seksuelle skildringer i min fremstilling. Begrepet pornografi kommer fremdeles til å bli ledende for min framstilling, ettersom det bedre løfter fram den moralske tvetydigheten ved seksuelle skildringer.

3.1.2 Pornografi og media

I fremstillingen av pornografi kommer jeg til å fokusere på den utviklingen som har skjedd i Europa og USA. Det er her det meste av forskningen om pornografi har blitt gjort, og det er også det området som er mest relevant å ta for seg i en norsk kontekst. Når det er sagt finnes det en stor konsumpsjon og produksjon av pornografi i andre deler av verden. Japan er, for eksempel, en av de største produsentene av pornografi i Asia, og har sin egen estetikk preget av anime.⁸⁶ ⁸⁷Å se på pornografi fra et perspektiv utenfor det europeiske og amerikanske vil være givende for å få et mer informert syn på pornografi, men blir for omfattende for denne oppgaven.

Som vist ut ifra etymologien til pornografi, har seksuelle skildringer en lang historie. Det har blitt funnet potter og krukker fra det antikke Rom og Hellas, som skildrer samleie mellom menn, mellom menn og kvinner og orgier, altså flere personer som har sex samtidig.⁸⁸ Ifølge Brian McNair var det først på 1530 tallet, med Pietro Aretinos seksuelt eksplisitte sonetter og illustrasjoner, at sjangeren pornografi ble etablert. Aretinos verk bidro med å definere pornografi med eksplisitt seksuelle skildringer og provosering av den vedtatte moralen i samfunnet. McNair poengterer at det som skilte Aretinos verk fra andre kontemporære seksuelle skildringer nettopp var det faktum at det var ment som en provokasjon. Dette første pornografiske verket og de som fulgte var altså ikke kun ment som seksuell stimulanse, men også som samfunnskritikk.⁸⁹

⁸⁶ Jacobs, 2014, s. 114-119.

⁸⁷ Anime kommer fra animasjon og utgjør den japanske animerte stilen i film, spill, reklamer og lignende. For en dypere innføring se Anime, 2018.

⁸⁸ McNair, 1996, s. 42.

⁸⁹ McNair, 1996, s. 42-43.

Franskmannen Marquis de Sade (1740-1814) er kanskje det mest kjente eksemplet på forståelsen og bruken av pornografi som samfunnskritikk. I sine verk blandet han pornografiske skildringer med filosofiske betraktninger, og kjempet på dette viset for libertinismen.⁹⁰ I sitt verk *Justine* presenterer de Sade to libertiner med navn Eugénie og Juliette. Med sin seksuelle løssluppenhet og grenseoverskridelse utgjør de en kontrast til samtidens ideal for kvinner, som inkluderte monogami, jomfrudom og moderskap. Det blir derimot vanskelig å hevde at de Sades libertinere kan fungere som et ideal ettersom deres seksuelle aktiviteter også bestod av mord, tortur og voldtekt.⁹¹

Både Aretino og de Sade brukte pornografi, ikke kun med hensikten med å opphisse seksuelt, men også som et middel for å formidle sin kritikk av det samfunnet de levde i. Aretino beskrev for eksempel analsex i sin sonette nr. 10 for å kritisere den katolske kirkes forbud mot sex som ikke hadde barneavling som formål. Den katolske kirken svarte med å bannlyse sonettene hans, hvilket bare økte deres popularitet.⁹² Dette kan ses på som et klassisk mønster i historien om pornografi. Pornografien provoserer, hvilket fører til debatt og eventuell sensur av det pornografiske materialet, som dermed får stor publisitet og spredning.

At pornografi også handler om samfunnskritikk, er noe som det er viktig å være klar over. Samtidig skjedde det en utvikling i pornografiens natur etter de Sade. Pornografien som fulgte endret nemlig karakter fra samfunnskritikk til å primært konsentrere seg om seksuell stimuli. Denne utviklingen henger sammen med muligheten for masseproduksjon. På sett og vis er det mulig å hevde at pornografi som fenomen er knyttet opp til muligheten for masseproduksjon av media. Fram til 17-1800 tallet var det en naturlig begrensning for spredning av seksuelle skildringer ettersom det var liten tilgang til medier i det hele tatt.⁹³ Dermed var seksuelle skildringer, sammen med medier generelt, forbeholdt eliten med økonomiske midler. Når det ble mulig å masseprodusere bilder og tekst, ble også seksuelle skildringer gjort tilgjengelig for et stort publikum.⁹⁴ Dette endret skildringenes hensikt. Fra å bli sett på som kunst, så ble

⁹⁰ Winther & Kolderup, 2019.

⁹¹ Froh, 2016, s. 213.

⁹² Synnevåg, 2002, s. 30-31.

⁹³ McNair, 1996, s. 43.

⁹⁴ McNair, 1996, s. 53.

seksuelle skildringer, gjennom reklamer, formet slik at det skulle vekke begjæret etter å konsumere.⁹⁵ Som en konsekvens ble de mer eksplisitte seksuelle skildringene enklere, kortere og mer rett på sak.⁹⁶

Således ble pornografi som kulturelt fenomen til på grunn av denne forandringen i estetikk og konsumpsjon. Pornografi ble nå definert som kommersialisert sex, det vil si seksuelle skildringer skapt for å få profitt. Erotika ble derimot sett på som kunst. McNair skriver at likhetene mellom erotikka og pornografi er at de begge representerer seksualitet, forskjellen er at pornografi er representasjon for massene.⁹⁷

McNair sporer behovet for å skille ut pornografi fra erotikka nettopp til den spredningen som seksuelle skildringer begynte å få på 1800-tallet. Utbredelsen førte til en økende frykt for de potensielt skadelige effektene. Dermed oppstod det et skille mellom legitime og illegitime seksuelle skildringer, slik at det seksuelle materialet tilgjengelig for massene ble sett på som farlig, i motsetning til materialet kultureliten hadde. Men disse distinksjonene handlet, ifølge McNair, mer om statusen til de som konsumerte materialet, enn om en forskjell i materialet som ble konsumert.⁹⁸

Når medier generelt ble mer tilgjengelig på grunn av masseproduksjon, begynte det også å produseres pornografiske blader. Det var samtidig lenge forbudt å produsere pornografisk materiale i Nord-Amerika og Europa.⁹⁹ Danmark ble det første landet som legaliserte pornografi i 1969, tett etterfulgt av Sverige i 1971.¹⁰⁰ Ettersom publisering av pornografisk materiale var forbudt, ble de første bladene produsert illegalt. Små hefter med pornografiske karikaturer av kjente tegneseriefigurer under navnet *Tijuana Bibles* sirkulerte for eksempel illegalt i store opplag i USA på 1930 tallet.¹⁰¹ Eventuelt skjulte de sin pornografiske hensikt ved å presentere seg som kunst eller treningsblader.¹⁰²

⁹⁵ Dennis, 2011, s. 209.

⁹⁶ McNair, 1996, s. 53.

⁹⁷ McNair, 1996, s. 51-52.

⁹⁸ McNair, 1996, s. 53.

⁹⁹ McNair, 1996, s. 109.

¹⁰⁰ Arnberg, 2017, s. 5.

¹⁰¹ Dennis, 2011, s. 219.

¹⁰² Dennis, 2011, s. 210.

USA ble etter andre verdenskrig den dominerende produsenten av pornografi. I 1953 ble det kjente magasinet *Playboy* lansert, etterfulgt av andre mer hardcore-blader som *Hustler* i 1974. Utover disse magasinene, som rettet seg mot et heterofilt mannlig publikum, kom det også blader rettet mot homoseksuelle menn og kvinner.¹⁰³ Utviklingen ble i stor grad gjort mulig takket være en mer liberal holdning til sensur fra 1950 tallet av. Denne utviklingen må ses i lys av den seksuelle revolusjonen og vanskeligheten med å definere materialet som skulle sensureres.¹⁰⁴

I tillegg til magasiner ble film etter hvert også et mye brukt format for den voksende pornoindustrien. Filmen *Deep Throat* ble den første pornografiske filmen som ble sett av et bredere publikum og åpnet opp markedet for en storstilt produksjon av pornografiske filmer. Utviklingen eskalerte med introduksjonen av videokassetter, hvilket gjorde at det ble mulig å se filmene hjemme istedenfor i kinosalene. De nye formene for medier bidro til at pornografi i USA, i løpet av 1980-tallet, utgjorde en industri som tjente mange milliarder dollar. De store inntektene gjorde det også mulig å produsere mer påkostede filmer.¹⁰⁵ *Deep Throat* ble produsert for mellom 20-50 000 dollar, hvilket var en særdeles liten sum sammenlignet med andre Hollywood-filmer, som i 1972 kostet i gjennomsnitt 1,89 millioner dollar.¹⁰⁶ De filmene som fulgte etter *Deep Throat* økte derimot budsjettet betydelig. I 1985 kostet en gjennomsnittlig produksjon 200 000 dollar. Dette resulterte i mer utviklede effekter og manus. Legden økte også til et gjennomsnitt på 90 min.¹⁰⁷

Som en konsekvens av introduksjonen av videokassetter og muligheten for privatpersoner å lage sine egne filmer, ble pornografien demokratisert. Det vil si, at ettersom teknologien for å vise og produsere film ble billigere og mer tilgjengelig, førte det til at betydelig flere kunne produsere pornografi.¹⁰⁸ I tillegg gjorde videoene det mulig å privatisere pornografien ytterligere. Når markedet for pornografiske filmer ble etablert på 70 tallet i USA, ble de kun

¹⁰³ Dennis, 2011, s. 211.

¹⁰⁴ McNair, 1996, s. 56.

¹⁰⁵ McNair, 1996, s. 113-114.

¹⁰⁶ Barnett, 2018, s. 134-135.

¹⁰⁷ McNair, 1996, s. 114.

¹⁰⁸ McNair, 1996, s. 114.

vist på kinoer sett av flere samtidig.¹⁰⁹ Videokassetten gjorde det derimot mulig å se på filmene privat i hjemmene.

70 og 80 tallet beskrives gjerne som pornografiens gullalder. Pornografien gikk fra å være et marginalt fenomen til å bli mer eller mindre akseptabelt for allmenheten. Den store utbredelsen førte samtidig til at debatten om potensielle skadelige konsekvenser av pornografi fikk nytt liv.¹¹⁰ Sentralt for debatten var, og er, den vitenskapelige forskningen på pornografi. Det er denne som er temaet for den følgende delen.

3.2 Konsekvenser av pornografikonsumpsjon

Siden 60-tallet har det blitt gjort en stor mengde med studier på effekten til pornografi. Disse studiene har, ifølge McNair, anvendt hovedsakelig tre ulike metoder: Eksperimentelle studier i et laboratorium, intervjuer og vitnemål samt sammenligning av statistiske funn og sosial oppførsel. Alle disse tre metodene og bevisene de produserer har derimot ikke klart å gi en tydelig konklusjon, hvilket gjør at det innen forskningen ikke finnes en konsensus når det gjelder pornografiens konsekvenser. Dette er en sentral kjensgjerning i debatten om pornografi, og har også bidratt til at den fortsetter.¹¹¹ I det som følger skal jeg redegjøre for noen av de resultatene som har kommet fram når det gjelder forbindelsen mellom pornografi og seksualisert vold samt pornografi og avhengighet.

3.2.1 Pornografi og seksualisert vold

En av de mest populære påstandene om pornografiens effekt er at den legitimerer og forårsaker vold mot og fornedring av kvinner. Det er gjerne de radikale feministene som promoterer dette synspunktet.^{112 113} Det har derimot vært vanskelig å verifisere feministen Robin Morgans kjente slagord: «Porno er teori, voldtekt er praksis.»¹¹⁴

De lab-undersøkelsene som har blitt gjort på sammenhengen mellom pornografi og vold har nemlig vist at menn som blir vist seksuelt materiale ikke tenderer å bli mer aggressive eller

¹⁰⁹ Dennis, 2011, s. 218.

¹¹⁰ Dennis, 2011, s. 218.

¹¹¹ McNair, 1996, s. 61.

¹¹² McNair, 1996, s. 48.

¹¹³ For et kontemporært eksempel se Dines, 2010.

¹¹⁴ Synnevåg, 2002, s. 69.

asosiale. Snarere dempet de seksuelle bildene aggresjonsnivået.¹¹⁵ Lab-eksperimenter på voldelig pornografi har derimot vist seg å kunne lede til økt aggresjonsnivå. Problemet med slike lab-undersøkelser er at de blir utført i en kunstig setting, isolert fra andre faktorer som kan spille inn på aggresjonsnivået. I undersøkelsene ble for eksempel ikke aggresjon straffet, hvilket det ville blitt i en normal setting. I tillegg er det ikke mulig å registrere faktisk seksualisert vold, hvilket innebærer at det må brukes substitutter som elektriske støt. Slike støt kan brukes som en indikator, men kan ikke bekrefte forekomsten av faktisk vold utenfor laboratoriet.¹¹⁶ Donnerstein, som ledet mange av disse studiene, skal senere ha funnet at mennene reagerte sterkere på ikke-seksualisert vold. Undersøkelsene hans viste dessuten at fysisk opphisselse generelt, ledet til økt aggresjonsnivå hos menn når de blir provosert.¹¹⁷ Dermed blir det vanskelig å konkludere at voldelig pornografi har mer voldsfremmende egenskaper enn for eksempel det å løpe har.

Statistiske undersøkelser har også ikke vært i stand til å kunne påpeke en tydelig forbindelse mellom pornografikonsumpsjon og seksualisert vold. Den danske forskeren Kutchinsky publiserte i 1991 en sammenligning av nivåene av rapporterte seksuelle overgrep i Danmark, Sverige, Vest-Tyskland og USA, før og etter liberaliseringen av pornografilovgivningen. Han fant at i de tre første landene så var det ingen økning i antall rapporterte overgrep etter at pornografi ble fritt tilgjengelig i perioden fra 1964 til 1984. I USA derimot var det en økning fram til 1979, men ettersom det var en generell økning i voldskriminalitet i denne perioden, hevder Kutchinsky at det nok ikke har en sammenheng med pornografi i dette tilfellet heller. Basert på Kutchinsky og andre forskeres senere resultater, konkluderer McNair med at det finnes lite til ingen bevis på at pornografi leder til seksuelle overgrep.¹¹⁸

Senere forskning har derimot påvist at det finnes en tydelig relasjon mellom visse typer av pornografi og aggresjon. Samtidig er det uvisst hva som forårsaker hva: Om mennesker med aggressiv adferd søker seg til pornografi, eller om pornografien leder til aggressiv adferd.¹¹⁹

¹¹⁵ Synnevåg, 2002, s. 66.

¹¹⁶ McNair, 1996, s. 65-66.

¹¹⁷ Synnevåg, 2002, s. 66.

¹¹⁸ McNair, 2014, s. 164-165.

¹¹⁹ Perry, 2019, s. 223.

3.2.2 Pornografi og avhengighet

Det blir også hevdet at det finnes en sammenheng mellom pornografi og avhengighet. Pornografi blir ut ifra denne forståelsen presentert som et rusmiddel med potensiell fare for avhengighet. Det har som en konsekvens vokst fram et tilbud av selvhjelps litteratur og nettsider som gir veiledning i et liv uten pornografi.¹²⁰ Pornografi er, ifølge denne forståelsen, farlig ikke bare på grunn av dens konsekvenser, men farlig i seg selv. Bildet som tegnes opp er at samfunnet blir oversvømt av pornografi, som spesielt barn og sårbare grupper må beskyttes mot, slik at de ikke blir korrumpert.¹²¹ Denne forståelsen av pornografi er også dominerende i konservative kristne sirkler i USA, og har dessuten fått gjennomslag i enkelte publikasjoner om pornografi fra kristent hold i Norge og Sverige.¹²² Jeg kommer til å gå nærmere inn på det kristne synet på pornografi i kapittel 3.4.

Men kan det fastslås at pornografi er avhengighetsfremkallende fra et vitenskapelig ståsted? Heller ikke her finnes det entydige svar. Det finnes publikasjoner som anser at pornografi er vanedannende og endrer de nevrologiske banene i hjernen, slik at de ender opp som avhengige av sex.¹²³ På den andre siden finnes det forskere som anser at det å definere mennesker som pornografiavhengige er en sykeliggjøring av seksualiteten, og unndragning fra det moralske og etiske ansvaret.¹²⁴

Ifølge Florian Vörös har konseptet pornografiavhengighet sine røtter i en gruppe Anonyme alkoholikere i Boston på slutten av 70-tallet. De overførte metodene og terminologien de brukte på sin alkoholisme på det som ble betegnet som sex og kjærlighet-avhengighet. Metoden for å kurere denne avhengigheten ble da å fokusere på sex i et heteroseksuelt varig forhold.¹²⁵

På 1980-tallet konseptualiserte psykologen Patric Carnes sammenhengen mellom pornografi og avhengighet. Han beskrev et forløp, der konsum av pornografi i sammenheng med onani var begynnelsen på et forløp av stadig mer utagerende sex, som til slutt resulterte i en seksuell

¹²⁰ McNair, 2014, s. 163.

¹²¹ Paasonen, 2011b, s. 45.

¹²² Duwe, 2017; Perry, 2019; Stigberg, 2018.

¹²³ Wilson, 2014.

¹²⁴ Lay, 2012.

¹²⁵ Flörö, 2009, s. 244.

forbrytelse som voldtekt eller pedofili. Carnes arbeid ble begynnelsen på en lang rekke med vitenskapelige publikasjoner som så på pornografi og virtuell sex som en form for rusmiddel. Pornografi blir, ut ifra denne forståelsen, brukt til å flykte vekk fra virkeligheten.

Pornografien demper frustrasjonen, men skaper samtidig skam og skyldfølelse, hvilket igjen leder til dårligere selvfølelse. Avhengigheten til pornografien leder så på sikt til en avsosialisering, der pornografien blir viktigere enn relasjoner.¹²⁶

Vörös mener derimot at denne sykeliggjøringen av pornografikonsumpsjon må ses i lys av pornografiens moralske status og hva som anses som «normal» seksualitet. Han påpeker at det ikke er mulig å gjøre en objektiv vurdering av pornografikonsumpsjon ettersom pornografi blir ansett å være umoralsk.¹²⁷ Med andre ord er det problematisk å anslå hva som er en «normal» bruk av pornografi, når bruken av pornografi i seg selv ikke sammenfaller med hva som anses være en normal seksualitet.

I det hele tatt er det en utfordring å definere hva som skal forstås som normal seksualitet. Seksuelle normer forandrer seg over tid og i ulike kulturer. Å definere en viss form for seksuell oppførsel som avhengighet risikerer dermed å stigmatisere denne oppførselen. American Psychiatry Association, APA, har heller ikke inkludert hyperseksualitet som en avhengighet, nettopp på grunn av de potensielle politiske og sosiale konsekvensene av å patologisere en viss form for seksualitet. Hyperseksualitet brukes i denne sammenhengen som et paraplybegrep som inkluderer overdreven pornografikonsumpsjon. De neurologiske bevisene viste seg heller ikke å være tilstrekkelige.¹²⁸ Om hyperseksualitet skulle kunne klassifiseres som en avhengighet, gjenstår det å etablere at pornografikonsumpsjon skaper toleranse, altså et behov for stadig sterkere stimuli, og abstinens, altså at stopp i konsumpsjonen skaper fysiologiske plager.¹²⁹

De Alarcón et. al. vedkjenner i sin sammenfatning av forskningen på pornografiavhengighet at tross den manglende klassifiseringen som avhengighet så har pornografi i økende grad blitt tilgjengelig, rimelig og anonymt. Disse faktorene gjør at potensiale for avhengighet øker og at

¹²⁶ Flörö, 2009, s. 244.

¹²⁷ Flörö, 2009, s. 245.

¹²⁸ De Alarcón, de la Iglesia, Casado & Montejo, 2019, s. 5.

¹²⁹ De Alarcón et al., 2019, s. 12.

generell problematisk bruk av internetpornografi øker. Det er særlig det faktum at internettpornografi kan konsumeres anonymt som øker faren for misbruk.¹³⁰

Nevrologiforskningen har også påvist at de som lider av kompulsiv pornografikonsumpsjon har lignende forandringer i hjernen som de som lider av overspising. Lignende forandringer har blitt vist hos brukere av amfetamin og kokain. Funnene av undersøkelsene viser at deler av hjernen har mistet volum. Dette gjelder særlig de områdene som er forbundet med kontroll og vurdering. Neurologene Hilton og Watts påpeker at selv om både mat og sex er to naturlige og nødvendige deler av menneskers liv, så er det betydelig vanskeligere å problematisere en kompulsiv bruk av sex, ettersom sex og pornografi har en betydelig større moralsk slagside.¹³¹

132

For å sammenfatte finnes det altså en pågående diskusjon vedrørende pornografiens status som rusmiddel og avhengighetskapende. Det finnes forskning som påpeker likhetstrekk mellom kompulsiv pornografikonsumpsjon og andre former for avhengighet. Samtidig finnes det tydelige mangler i forskningen for å klassifisere det som en avhengighet. Dette gjelder særlig faktorene toleranse og abstinens. Det finnes også utfordringer med å definere hva som er en normal seksualitet, og dermed definere det som avviker fra denne normen. Forskerne blir dermed også preget av den moralske debatten som preger pornografikonsumpsjon.

3.3 Internettpornografi

3.3.1 Utviklingen av nettporno

I gjennomgangen av pornografiens historie ble det påpekt en tydelig sammenheng mellom utviklingen av nye medier og utviklingen av pornografi. Introduksjonen og spredningen av internettet har på samme måte transformert pornografilandskapet. Det er gjennom internett som majoriteten av pornografi blir distribuert og konsumert. Dette har ført til at andre formater som blader og DVDer har minsket i omfang.¹³³ For å diskutere hvordan pornografi

¹³⁰ De Alarcón et al., 2019, s. 11-12.

¹³¹ Hilton & Watts, 2011.

¹³² Hilton har også skrevet om pornografi og avhengighet i boken *He Restoreth My Soul*. Her tar han et tydelig religiøst standpunkt, hvilket indikerer hans egne moralske engasjement i debatten. Se Hilton, 2009.

¹³³ Paasonen, 2016, s. 8.

kan møtes ut ifra en kristen seksualetikk er det derfor nødvendig å presentere hvordan internettpornografi har utviklet seg til å bli det det er i dag.

Overgangen til internettpornografi forandret, ifølge Susanna Paasonen, måten pornografi ble distribuert og konsumert. Fra å være bundet til fysiske komponenter som VHS, DVD og blader, ble nå pornografi tilgjengelig gjennom internett, hvilket gjorde konsumpsjonen betydelig mer anonym. Et enormt utvalg ble tilgjengelig gjennom internett som i tillegg ble gjort gratis. Dermed ble det ikke lenger nødvendig å kjøpe pornografi i en butikk eller bestille det hjem. Butikken var allerede hjemme.¹³⁴

Fra internettets begynnelse forekom det distribusjon og konsumpsjon av pornografi. Det begynte på 80 og 90 tallet med deling over blant annet IRC (internet relay chat). Når så bredbånd ble introdusert ble det mulig å spille av videofilmer på nettet. Paasonen påpeker at utviklingen av nettet i stor grad er forårsaket av pornografiens behov for bedre tjenester. Produsentene av pornografi var nemlig de første til å tjene penger på internettet. Tjenester som online betaling, popups og strømmeteknologi har altså sin bakgrunn fra etterspørselen etter bedre pornografi og muligheten for å tjene penger på dette.¹³⁵

Det voksende tilbudet av pornografi ble til å begynne med ikke produsert av de store produsentene, men av et sort spekter av private aktører. De større aktørene kom først på midten av 90-tallet. Paasonen gjør dermed et poeng ut av at pornoindustrien ikke er en enhetlig størrelse, men består av mange produsenter av varierende størrelse med ulik estetikk og økonomiske midler. De har heller ikke samme agenda, og er ikke nødvendigvis drevet av profit.¹³⁶

Internett ble altså en plattform som gjorde det mulig for private aktører å distribuere sitt materiale til et større publikum. Disse amatørvideoene som hadde eksistert siden det ble teknisk og økonomisk mulig å produsere egen film på 80 tallet, ble nå sluppet ut på internett.

¹³⁴ Paasonen, 2016, s. 8.

¹³⁵ Paasonen, 2016, s. 9.

¹³⁶ Paasonen, 2016, s. 9.

Disse filmene ble etter hvert samlet på store tube-sider som Pornhub og Redtube, som nå kunne tilby et stort utvalg av ulike former for pornografi gratis.¹³⁷

Tube-sidene er nå de dominerende plattformene for pornografivideoer. Paasonen forklarer at disse sidene har forandret naturen til internettpornografi. Begynnelsen av pornografi på internettet var preget av kontinuerlige popups og musefeller, som forhindret besøkene å forlate siden. Det var også vanskelig å finne det materialet man var ute etter, hvilket resulterte i lange perioder med søking. Dette ble forandret med tube-sidene, som gjorde det mulig å orientere seg i en mengde ulike kategorier av filmer.¹³⁸

Sidene har tilgang til videoene, dels på grunn av alle amatørfilmene som ligger fritt ute på nett, dels på grunn av en økende sentralisering av pornobransjen. Selskapet MindGeek eier flere av de største tube-sidene som Pornhub, Redtube og Youporn samt flere av de store produksjonsselskapene som Digital Playground, RealityKings og Brazers. Den store porteføljen av selskaper gjør Mindgeek til den desidert største aktøren på markedet med tilgang til store mengder materiale.¹³⁹

Ifølge Patrick Keilty er de store pornografisidene designet med to spesifikke formål: For det første ønsker de å regulere det seksuelle begjæret gjennom bruk av algoritmer og kategorier, for å på den måten lokke konsumenten til å lette etter forestillingen av den perfekte videoen eller bildet. For det andre ønsker sidene at besøkeren skal engasjere seg og bruke så mye tid som mulig på siden.¹⁴⁰

Måtene sidene er designet på er dermed høyst gjennomtenkt og med en tydelig agenda. Keilty forklarer at sidene samler informasjon om brukeren basert på ip-adresse, geolokasjon og tidligere søk. Dermed er de i stand til å tilby besøkere det han eller hun vil ha, og å tilby målrettet reklame. Gjennom å tilpasse seg hver enkelt bruker blir sidene altså i stand til å lokke med løftet om den ideale filmen. Des mer brukeren interagerer med sidene, des mer data blir produsert, hvilket gir sidene mer relevant informasjon.¹⁴¹

¹³⁷ Paasonen, 2016, s. 10.

¹³⁸ Paasonen, 2016, s. 10.

¹³⁹ Barnett, 2019, s. 202-203.

¹⁴⁰ Keilty, 2018, s. 338.

¹⁴¹ Keilty, 2018, s. 339.

Utover å samle informasjon og tilpasse innholdet er også sidene bygd opp for at brukeren skal interagere med siden og bruke så mye tid som mulig der. Keilty forklarer at sidene inneholder et enormt stort tilbud av filmer som gir inntrykket av at brukeren kan få tilfredsstilt sitt begjær. Det store tilbudet med sine mange kategorier inviterer brukeren til å interagere med siden i jakt på drømmefilmen. Men siden ingen ting kan måle seg med fantasien, blir ikke brukerne helt tilfredsstilt. Dermed lokker sidene med tilfredstillelse, men innfrir det aldri helt, hvilket motiverer til å fortsette jakten.¹⁴²

Sidene er dessuten designet slik at fokuset stadig blir dratt videre. Ifølge Keilty er hensikten at blikket først starter ved logoen i det øvre venstre hjørnet, for deretter å bli dratt videre til live-reklamene til høyre, for så å ende opp på raden av filmer. Brukeren blir ledet på en rute samtidig som han eller hun blir distraheret av mange ulike varer. Dette er, ifølge Keilty, den samme designmodellen som blir brukt i varehus og kjøpesentre. Mengden med innhold og distraksjoner er der for å desorientere brukeren med en overflod av inntrykk. Dermed blir det vanskeligere å beholde fokus og autonomi. Hver gang brukeren trykker på en side åpnes et nytt vindu med nye reklamer og relaterte filmer. Dermed møter brukeren stadig mer innhold som lokker han eller hun videre.¹⁴³

3.3.2 Innhold

Det finnes altså store mengder med pornografi på nettet som er gratis og lett tilgjengelig og i mange ulike kategorier. Men for å få en dypere forståelse av hva nettpornografi er, er det også nødvendig å se nærmere på innholdet i pornofilmen. Jeg skal derfor i det følgende gå igjennom det som anses som mainstream pornografi. Hva mainstream pornografi er, er det derimot ikke så lett å definere. I sin undersøkelse av mainstream nettpornografi valgte Paasonen å ta utgangspunkt i de flere hundre spammailene med pornografisider hun fikk på eposten. Disse sidene utgjorde i 2011 de mest tilgjengelige og populære sidene på nettet.¹⁴⁴ Medieforskeren Federico Zecca tar en annen vinkling og velger å se på den pornografien som har den største markedsandelen i sin undersøkelse av mainstreampornografi.¹⁴⁵ Jeg vil i det

¹⁴² Keilty, 2018, s. 339.

¹⁴³ Keilty, 2018, s. 340.

¹⁴⁴ Paasonen, 2011b, s. 4-6.

¹⁴⁵ Zecca, 2018, s. 141.

følgende ta utgangspunkt i begge disse tilnærmingene i min gjennomgang av feature, gonzo og amatørpornografi.

3.3.2.1 Feature

Feature, eller spillefilm er, ifølge Zecca, sammen med gonzo de to primære kategoriene av filmer innenfor amerikansk pornografiproduksjon. Zecca analyserer det han karakteriserer som en gjennomsnittlig featurefilm og gir på dette grunnlaget noen generelle kjennetegn. I konteksten til pornografi har en featurefilm et narrativ med en start og slutt. Produksjonen etterligner formatet til kinofilmer og inkluderer karakterer og en narrativ utvikling.¹⁴⁶

Featurefilmene spiller også aktivt på etablerte sjangre innenfor filmindustrien. Resultatet blir en slags pornografisering av det kjente. Dermed finnes det for eksempel både pornokomedier og pornothrillere.¹⁴⁷

I Featurefilmer fungerer narrativet, ifølge Zecca, som en ramme for samleie. Det brukes for eksempel en tredelt narrativ struktur, der den første og tredje delen er betydelig kortere enn den andre. Typisk for featurpornografien er også at sexen som blir portrettert følger et bestemt mønster delt inn i fire faser. Først kysser og beføler partnerne hverandre i det som utgjør opphisselsesfasen. Deretter følger oralsex, hvilket er foreplayfasen. Så kommer posisjoner av penetrasjon kalt penetrasjonsfasen, før sekvensen avsluttes med den mannlige orgasmen der han spruter sæd på kvinnen, hvilket utgjør orgasmefasen.¹⁴⁸ Denne prekodifiserte presentasjonen kaller Zecca en ideal sexmodell og inneholder det som oppfattes som «normal» sex. Det vil si seksuelle handlinger og oppførsel som ikke oppfattes som støtende.¹⁴⁹

3.3.2.2 Gonzo

Gonzopornografien skiller seg ut fra featurepornografien på en rekke områder. Den karakteriseres av særegen filmteknikk der kameraet nærvær blir anerkjent og anvender seg av et slags dokumentar og realityformat.¹⁵⁰ Gonzofilmen forsøker dermed å dokumentere den

¹⁴⁶ Zecca, 2018, s. 141-142.

¹⁴⁷ Zecca, 2018, s. 144.

¹⁴⁸ Zecca, 2018, s. 144.

¹⁴⁹ Zecca, 2018, s. 146.

¹⁵⁰ Zecca, 2018, s. 141.

sexen som skjer heller enn å etablere et narrativ som i featurfilmene. Dermed presenterer gonzo seg som ekte, i motsetning til den tydelige fiktive fortellingen i featurefilmene.¹⁵¹

Zecca bemerker at gonzo skiller seg ut fra featurefilmer hovedsakelig ut ifra hvordan den er produsert. For det første finnes det liten grad av tradisjonelt skuespill og manus. Filmingen er gjort kun med ett håndholdt kamera i et uavbrutt opptak, og det er særdeles liten grad av redigering. Gonzo utgjør dermed ingen fortelling, men presenterer seg som en dokumentasjon av en opptreden.¹⁵² Den seksuelle handlingen i gonzofilmer følger heller ikke noen ferdigdefinert orden. Oralsex og penetrasjon forekommer flere ganger og i mange varianter. Sexen er gjerne overdreven og ekstrem og bryter dermed med konvensjonell seksuell oppførsel. Ifølge Zecca presenteres sexen heller som en ekstrem sport som skal vise hva utøverne er i stand til.¹⁵³

3.3.2.3 Amatørpornografi

Amatørpornografi er i motsetning til feature og gonzo ikke produsert av kommersielle aktører. Gonzopornografien presenterer seg som ekte eller virkelig, men er vanligvis filmet og utført av profesjonelle eller semiprofesjonelle.¹⁵⁴ Når det er sagt er grensen mellom profesjonell og amatørpornografi flytende. Paasonen påpeker at det finnes profesjonelle amatører. Det vil si utøvere som lever av å produsere amatørpornografi. Slike aktører lever i grenselandet mellom profesjonelle og amatører, og kan utvikle seg til å bli fullverdige aktører avhengig av sin suksess og popularitet.¹⁵⁵

De store kommersielle aktørene produserer også egne «amatørfilmer» som presenteres som «virkelige» filmer, i motsetning til de mer stiliserte filmene med kjente skuespillere, proff lyssetning, kamerateam og redigering. Den opprinnelige amatørpornografien ble riktignok lagd av amatører, men den har med tiden utviklet seg til også å indikere en viss stil.¹⁵⁶

Det som utpeker seg som et sentralt aspekt ved amatørpornografi er, ifølge Paasonen, at det framstår som ekte og autentisk. Dette inntrykket blir formidlet gjennom dårlig lys og

¹⁵¹ Zecca, 2018, s. 142.

¹⁵² Zecca, 2018, s. 143.

¹⁵³ Zecca, 2018, s. 145-146.

¹⁵⁴ Paasonen, 2011b, s. 73.

¹⁵⁵ Paasonen, 2011b, s. 89.

¹⁵⁶ Paasonen, 2011b, s. 72.

bildekvalitet, ristende kameraer og utrente utøvere. Det er nettopp det autentiske som gjør amatørpornografi attraktivt, ettersom det skaper en slags intimitet.¹⁵⁷

Amatørpornografiens oppblomstring kan ses i sammenheng med den mer generelle utviklingen i nettet, der brukere produserer mer og mer materiale. Ettersom teknologien har utviklet seg og blitt mer tilgjengelig, har det blitt lettere å publisere seksuelle skildringer for private aktører. McNair kaller denne spredningen av pornografi for en «striptease kultur». Det McNair vil beskrive med dette begrepet er en utvikling, der det har blitt mer vanlig for alminnelige folk å synliggjøre seg i medier ved å spille på sex. Realityserier og webkameraer som viser seksuelle skildringer er eksempler på denne utviklingen.¹⁵⁸ Muligheten for å skape sitt eget materiale og den store mengden som finnes fritt tilgjengelig er dermed, ifølge Paasonen, med på å hviske ut linjene mellom konsument, utøver og produsent.¹⁵⁹

3.3.2.4 Generelle tendenser

Både feature, gonzo og amatørpornografi finnes tilgjengelig på tubesidene, der de fleste som konsumerer pornografi finner og ser på pornografi. Det er samtidig viktig å påpeke at filmene som finnes her gjerne kun er smakebiter og trailere av de fullstendige videoene som finnes tilgjengelig på betalings-nettsider. Lengden og innholdet i filmene på tubesidene er derfor betydelig kortet ned. Filmene på den populære tubesiden Youporn er blitt analysert av Tyson et al. De kunne fastslå at 80 % av materialet hadde en varighet på under 15 minutter samt at den største andelen av disse lå på rundt 6 minutter.¹⁶⁰ Disse korte filmene har gjerne et veldig begrenset narrativ, eller ingen i det hele tatt, hvilket er en kontrast til feature-pornofilmer og erotisk litteratur. De kommersielle tubevideoene preges heller av å gå rett på sexen.¹⁶¹

Etter å ha presentert ulike aspekter ved internettpornografi er det på tide å gå nærmere inn på hvilke aspekter ved pornografi som blir presentert i kontemporære kristne publikasjoner.

¹⁵⁷ Paasonen, 2011b, s. 75.

¹⁵⁸ Paasonen, 2011b, s. 74.

¹⁵⁹ Paasonen, 2011a, s. 429.

¹⁶⁰ Tyson, Elkhatab, Sastry & Uhlig, 2013, s. 419.

¹⁶¹ Paasonen, 2011b, s. 159-160.

3.4 Pornografi i kristne publikasjoner

Som jeg skrev i innledningen, finnes det få vitenskapelige publikasjoner i Norge som omhandler pornografi fra et kristent perspektiv. Dette er tilfellet, til tross for at seksualitet har vært et sentralt tema for kirken i Norge i sammenheng med debatten om samkjønnet vigsel. Jeg har derfor valgt å basere meg på de ikkevitenskapelige kilder som finnes tilgjengelige og som er publisert relativt nylig. Disse publikasjonene er *Klikk her Tomas* av Chris Duwe, *Mitt ibland oss* av Ulrica Stigberg, *Sex og samliv* av Vårt Lands spaltist Torbjørn Nordvoll og det kristne magasinet STREKs nummer om pornografi. Kildene jeg anvender er av en mer pastoral karakter, og vender seg først og fremst til personer utenfor akademien. De er ikke nødvendigvis representative for holdningene til sex blant kristne, men ettersom de representerer deler av den begrensede litteraturen som finns, gir de en forståelse av hvilke spørsmål som er relevante i en kristen kontekst. For å komplementere disse kildene anvender jeg meg av Susanna Paasonens *Carnal Resonance* og Samuel L. Perrys bok *Addicted to lust*. Jeg kommer til å anvende Perrys og Paasonens bøker til å gi et mer overordnet blikk på debatten. I den følgende presentasjonen kommer jeg til å fokusere på pornografi og barn og unge, pornografi og avhengighet samt pornografi og samliv.

3.4.1 Pornografi, barn og unge

Etter å ha gått igjennom de ulike kildene, sitter jeg igjen med et klart inntrykk av at pornografi for de kristne forfatterne ses på som noe negativt og skadelig. Det er få eller ingen som løfter opp potensielle positive aspekter ved pornografi. Pornografi presenteres heller som en trussel på flere plan. Dette gjelder særskilt for barn og unge.

I *Klikk her Thomas* forteller Duwe en fortelling om gutten Thomas som plukker søppel på stranden sammen med faren sin. Når de kommer hjem får Thomas tilsendt en lenke med pornografisk materiale av noen gutter på skolen. Han trykker på linken og blir både fasinert og forskrekket. Faren hans har advart ham om å se på «søppel» på nettet og etter hvert får Thomas mot til å fortelle faren om hva han har sett på. I samtalen forteller faren at pornografi er søppel, fordi det selger sex som underholdning. Han forklarer at sex er ment til å være innenfor ekteskapet og ikke deles med mange mennesker. Pornografien lyver dessuten om sex. Faren er glad for at Thomas kom til ham for å prate om hva han hadde opplevd og sier at

det er dette som han burde gjøre når han opplever noe vondt. Gjennom samtalen får Thomas nytt mot til å stå imot fristelsene og kjenner seg mye bedre.¹⁶²

Pornografi presenteres altså her som søppel. Bildet som males opp er av en idyllisk og harmonisk familie, som blir forstyrret av at pornografien kommer inn i hjemmet utenifra. Thomas søker altså ikke etter pornoen selv, men blir tiltrukket av den etter at han ufrivillig har blitt eksponert. Thomas er med andre ord truet av pornografien. Pornografien er feil i denne sammenhengen hovedsakelig fordi det strider imot synet på sex som noe som burde finnes eksklusivt mellom en gift mann og kone. Det som kommer fram her, er en problematisering av hva pornografi formidler om sex.

Det er nettopp pornografiens rolle i å undervise om sex som Alexis Lundh problematiserer i bokens andre del som retter seg til foreldre. Han beskriver pornografi som løgn og at det forvrenger hva sex er. Derfor må barnene beskyttes. Pornografien er samtidig, ifølge Lundh, overalt, som en konsekvens av seksualiseringen av samfunnet og tilgangen til internett. Foreldrene anbefales derfor å installere internettfilter samt prate med barna om pornografiens skadelige effekter.¹⁶³

Pornografi er altså, ifølge disse forfatterne, noe barn må beskyttes mot. Pornografi er skadelig, først og fremst fordi det gir et alternativt bilde av hva sex er. Det er tydelig at det som står sentralt er å holde sex innenfor rammen av et ekteskap.

I Strek sitt nummer om pornografi blir også barn og unges bruk av pornografi diskutert. Asle Finnseth gjør i sin artikkel flere intervjuer med flere personer, hvorav mange problematiserer unges pornografikonsumpsjon. Et gjennomgående tema her er at mye av pornografien som blir konsumert er voldelig. Det at pornografien finnes på internett skaper også et behov for grovere pornografi, ifølge Finnseth. Han skriver følgende: «Et søkeord, ett sesam sesam, så er de ute i den globale pornostrømmen, (...) Her styrer algoritmene dem skritt for skritt mot stadig grovere materiale.»¹⁶⁴

¹⁶² Duwe, 2017, s. 6-20.

¹⁶³ Lundh, 2017, s. 22-30.

¹⁶⁴ Finnseth, 2019, s. 14.

Finnseth deler altså, i likhet med Duwe og Lundh, en forståelse av pornografi som en destruktiv kraft, som barn lett kan bli fanget i, og som leder dem på ville veier. For Finnseth virker det derimot ikke som om det primære problemet er at det promoterer og utgjør sex utenfor ekteskapet, men at det er skadelig i seg selv.

Senere i artikkelen intervjuer Finnseth politimannen Erik Husby, som jobber med sedelighetskriminalitet i Oslo. Husby forteller at barn og unge som onanerer til pornografi får med seg forestillinger fra porno som de tar videre med seg når de debuterer seksuelt. Han sier at «det kan ende i voldtekt av ren misforståelse».¹⁶⁵

Problematismen av volden i nettpornografien deles av flere av de intervjuede. Det påpekes at pornografien formidler normer og oppførsel som strider mot det som er allment akseptert og lovlig. Derfor ønsker de at flere voksne prater med sine barn og setter grenser.¹⁶⁶ Andre problematiserer pornografiens forføriske kraft, og at det er vanskelig å slutte å konsumere når man først har begynt.¹⁶⁷

Det som er farlig med pornografi, ut ifra disse intervjuene, er altså det voldelige innholdet og at det overstimulerer barnenes seksualitet, slik at de blir sittende fast i en ufrivillig konsumpsjon. Det er interessant å bemerke her at argumentasjonen fokuserer på pornografiens skadelige potensiale. Problemet ligger med andre ord hos pornografien og ikke hos de som ser på den.

Samspeillet mellom en farlig substans og sårbare barn er en gjenganger i diskusjonen om pornografi, ifølge Paasonen. Barn blir et symbol på det uskyldige og må derfor beskyttes fra pornoen, som representerer søppelet som truer med å forurense barnet. Pornoen på nettet, forklarer hun, presenteres som en truende flodbølge som truer med å skylle over hjemmets trygge rammer.¹⁶⁸ Perry påpeker også at forståelsen av pornografi som en trussel som lokker barnene til seg, er en effektiv måte å motivere foreldre til handling. Han skriver at få foreldre

¹⁶⁵ Finnseth, 2019, s. 19.

¹⁶⁶ Finnseth, 2019, s. 14-16.

¹⁶⁷ Finnseth, 2019, s. 16-17.

¹⁶⁸ Paasonen, 2011b, s. 45.

tror at deres barn frivillig vil hengi seg til slik moralsk forkastelig oppførsel, men at de ufrivillig kan bli heftet på pornografi mot deres vilje er lettere å svelge.¹⁶⁹

Barn og unge utgjør altså en sentral del av den kristne problematiseringen av porno. Som det har blitt påpekt, henger denne bekymringen tett sammen med forståelsen av pornografi som noe skadelig i seg selv. Dette leder oss videre til den kristne forestillingen om pornografi som avhengighetsskapende.

3.4.2 Pornografi, avhengighet og kristendom

Forståelsen av at pornografikonsumpsjon er en slags avhengighet går igjen i mye av den kristne litteraturen jeg har lest. Ulrica Stigberg dedikerer et helt kapittel til tematikken i boken *Mitt ibland oss*, der hun har samtaler med flere personer innenfor kristne miljøer i Sverige, som definerer seg selv som pornografiavhengige. De hun har pratet med, samt mennesker i øvrige historier hun deler, forteller om hvordan de som unge ble introdusert for pornografi. De beskriver hvordan de kjempet i årevis for å bli fri og kjente på en stor draging mot pornografi som var vanskelig å stå imot. Stigberg påpeker at mange av disse har en sterk overbevisning om at pornografikonsumpsjon ikke er noe de burde gjøre, og at de ønsker å bli fri. Veien ut av deres avhengighet varierer. Det som går igjen er at de har funnet noen å prate med om problematikken. Installering av internettfiler og programvare som deler loggen med en annen person blir også brukt.¹⁷⁰

Stigbergs bok er for øvrig utstyrt med faktadelar og instruksjoner. En av disse er en gjennomgang av hvordan pornografiavhengighet fungerer. Hun forklarer at det er en biokjemisk prosess, der pornografi utløser dopamin. Med kontinuerlig forbruk minsker dopaminutløsningen, hvilket leder til et behov for grovere pornografi for å få tilsvarende dopaminutløsning. Tenåringer er særskilt utsatte for denne prosessen, fordi deres belønningssystem er betydelig sterkere enn voksnes.¹⁷¹

Stigberg presenterer her, som i resten av boken, hovedsakelig kilder og vitnesbyrd hun har kommet over i arbeidet. Hva Stigberg selv mener, blir ikke uttrykt like eksplisitt. Det skinner

¹⁶⁹ Perry, 2019, s. 35.

¹⁷⁰ Stigberg, 2018, s. 94-95, 98-100, 105.

¹⁷¹ Stigberg, 2018, s. 97.

samtidig igjennom at hun anser pornografi som en avhengighet gjennom mangelen på motargument og oppsamlingen av kilder som støtter teorien. Det biokjemiske fokuset blir brukt som en forklaring på hvorfor pornografi er så attraktivt og hvorfor så mange kjemper med sin konsumpsjon.

Menn som sitter fast i pornografikonsumpsjon er også temaet i et av kapitlene i Thorbjørn Nordvolls bok. Han beskriver pornografi som en avhengighet sammen med rus, nett og spillavhengighet forårsaket av økt tilgjengelighet. Nordvoll deler et leserinnlegg fra en mann, som i likhet med sine venner, sitter fast i pornografikonsumpsjon. De mener at det de gjør er galt og føler på en stor grad av selvforakt.¹⁷² Skammen og selvforakten er nettopp en stor del av problemet, ifølge Nordvoll. Han skriver: «noe av det verste ved å være aktiv nett-pornobruker er jo nettopp skyldfølelsen, skammen og selvførdømmelsen som kan gå over i selvforakt for at en er så svak at en ikke klarer å la være».¹⁷³ Skylden og skammen er, ifølge Nordvoll, et stort problem, fordi det fører til unødvendig stort selvfokus. De negative følelsene tenderer dermed til å bli et større problem enn selve pornografikonsumpsjonen.¹⁷⁴

Det er interessant å bemerke at, tross den uforbeholdne klassifiseringen av pornografi som en avhengighet, ilegger Nordvoll nettopp skammen en sentral rolle i problematikken rundt pornografikonsumpsjon. Dette tar også Stigberg opp gjennom en mail hun ble tilsendt. Her problematiser en mann med navn Thomas den skammen som er knyttet til det seksuelle. I hans tilfelle sporer han denne skammen tilbake til kirken. Han beskriver hvordan han opplevde at hans relasjon til Gud var avhengig av at han ikke ga etter for de seksuelle følelsene. Han måtte derfor kjempe mot disse i årevis. Som ungdom hadde han nemlig lært at sex utenfor ekteskapet var bevisst å gå imot Guds plan. De som hadde hatt sex før ekteskapet, var som et eple noen hadde tatt en bit av til det til slutt ikke ble noe igjen. Den skammen han føler ovenfor pornografi og onani skulle han ønske ikke var der.¹⁷⁵ Flere av de stemmene som Stigberg presenterer fremhever, i likhet med Thomas, kirkens tendens til å mistenkeliggjøre sex og etterlyser mer åpenhet og mulighet for samtale om pornografi, onani og sex generelt.¹⁷⁶

¹⁷² Nordvoll, 2013, s. 122-123.

¹⁷³ Nordvoll, 2013, s. 125.

¹⁷⁴ Nordvoll, 2013, s. 125.

¹⁷⁵ Stigberg, 2018, s. 79-81.

¹⁷⁶ Stigberg, 2018, s. 150-152.

Torbjörn Frej, som leder det kristne avhengighetsarbeidet Celebrate Recovery, mener derimot at skammen kring pornografi ikke er hovedårsaken til en avhengighet til pornografi. I et intervju i Strek uttrykker han en skepsis mot forestillingen om at kristne sliter mer med pornografi på grunn av en strengere moral. I motsetning til Nordvoll sporer han problemet til selve avhengigheten.¹⁷⁷

Både Strek og Stigberg presenterer Celebrate Recovery som en mulighet for å håndtere en pornografikonsumpsjon ute av kontroll. Arbeidet bygger på Anonyme alkoholikers 12-stegprogram, og er til for alle som ønsker å håndtere uvaner og sår. De begrenser seg altså ikke kun til avhengighet og misbruk.¹⁷⁸

Fra de kildene som jeg har gjennomgått, finnes det altså en tydelig konsensus om en forståelse av pornografikonsumpsjon som en slags avhengighet. Avhengigheten forstås som et sterkt behov av dopamin, som blir utløst av å konsumere pornografi. Skam og skyldfølelse knyttes også opp til diskusjonen, der det blant visse ses på som en bidragsgivende faktor til misbruket.

Avhengighet og moralens rolle i kristnes pornografikonsumpsjon er også et tema som Perry vier mye oppmerksomhet til i sin bok. Han mener at en av nøklene til å forstå kristnes forhold til pornografi ligger i det han kaller moralsk inkongruens. Moralsk inkongruens betyr, ifølge Perry, å bryte med moralske verdier som er sosialt innlært og opphøyd. I de kristne miljøene Perry har undersøkt er nemlig pornografikonsumpsjon sett på som moralsk feil, skadelig og syndig. Pornografi og seksuelle synder har en spesiell plass blant syndene og er således hevet over andre synder som grådighet og baksnakking. Mer enn noe annet blir dermed seksuelle synder sett på som en trussel mot personlig fromhet og samfunnet generelt. Samtidig ser mer eller mindre like mange på pornografi i denne gruppen, som i Amerika for øvrig. Dette paradokset skaper den moralske inkongruensen og medfølgende skadelige konsekvenser.¹⁷⁹

Et av paradoksene Perry presenterer er at kristne i mye større grad tenderer å definere seg selv som avhengige enn øvrige amerikanere. Amerikanere som ser på pornografi regelbundet flere ganger i uken, men ikke kommer fra en kristen bakgrunn, rapporterer at de ikke er avhengige av pornografi. Kristne derimot, selv om de kun så på pornografi noen få ganger per år, ser

¹⁷⁷ Sivland, 2019, s. 18.

¹⁷⁸ Se Sivland, 2019, s. 18 og Stigberg, 2018, s. 156-158.

¹⁷⁹ Perry, 2019, s. ix-x.

gjærne på dem selv som avhengige. Verken de kristnes eller de øvrige amerikanernes konsumpsjon kunne forstås som destruktiv på samme vis som mer anerkjente avhengigheter, ifølge Perry.¹⁸⁰ Perry erkjenner muligheten for at kontinuerlig pornografikonsumpsjon kan påvirke hjernem nsteret, seksuell funksjonalitet og relasjoner. Samtidig argumenterer han for at de største problemene kristne konservative som konsumerer pornografi opplever, hovedsakelig kommer fra det å kontinuerlig bryte mot den vedtatte moralske normen de bekjenner seg til.¹⁸¹

Selv om synet på pornografikonsumpsjon som en form for avhengighet er dominerende for øyeblikket, har det ikke alltid v rt tilfelle. Perry påpeker at pornografimotstanden blant de konservative protestantene i USA har gjennomgått en utvikling siden det begynte å bli et tema på 50 tallet. Han referer til Jeremy Thomas, som identifiserer tre faser i utviklingen. Til å begynne med var motstanden basert på argumentet at det stred mot tradisjonelle familieverdier. På 70tallet, i takt med den feministiske pornomotstanden, skiftet fokuset til kvinnens situasjon, der det ble argumentert for at kvinnene i pornografibransjen led, og at det fremmet en objektivisering og undertrykking av kvinner. Den tredje, og i dag dominerende holdningen, sentrerer seg rundt skaden pornografi påfører konsumenten, og derav fokuset på avhengighet.¹⁸² Thomas foreslår at avhengighetsparadigmet har blitt så dominerende fordi det er psykologisk lettere å håndtere. F r ville pornografi kun være synd som det var mulig å avstå, men ved å definere regelbunden pornografikonsumpsjon som avhengighet er det noe konsumentene er fanget i, noe de gjør ufrivillig.¹⁸³ Forklaringen de kristne selv gir er dels at pornografi faktisk er en avhengighet og dels at skammen knyttet til pornografikonsumpsjon blant kristne er så dominerende. De som ser på porno havner dermed lett i en skam og tilbakefall sirkel.¹⁸⁴

Spørsmålet om pornografi og avhengighet er altså et sentralt tema for kirken og har fått gjennomslag også i norske og svenske kristne publikasjoner. Dette blir sammen med barn og unge et av hovedtemaene for den kommende diskusjonen. F r jeg kommer dit det skal jeg presentere pornografiens rolle i det kristne samlivet.

¹⁸⁰ Perry, 2019, s. 72-73.

¹⁸¹ Perry, 2019, s. 87.

¹⁸² Perry, 2019, s. 24.

¹⁸³ Perry, 2019, s. 34-35.

¹⁸⁴ Perry, 2019, s. 34.

3.4.3 Pornografi og samliv

Det kan kanskje virke som om pornografi utelukkende er en tematikk for individer, ut ifra den øvrige presentasjonen. Samtidig er det slik at alle mennesker lever i relasjon til sine omgivelser. Pornografikonsumpsjon er dermed ikke kun et tema for de som konsumerer dem, men også de som er rundt dem. I denne delen skal jeg fokusere på pornografi som en samlivsproblematikk. Jeg velger å fokusere på kristne heteroseksuelle par og deres forhold til pornografi. Jeg kommer samtidig til å benytte meg av studier av ikke-kristne par for å sammenligne funnene.

Stigberg gjør i boken sin intervjuer med flere kristne kvinner som har vært i relasjoner der deres partner konsumerte porno. De forteller om hvordan de oppdaget partnernes konsumpsjon og den påfølgende konfrontasjonen. For disse kvinnene var det sårende å oppdage at deres partner konsumerte pornografi. Menneskes konsumpsjon fikk også kvinnene til å føle seg utilstrekkelige seksuelt. De så på konsumpsjonen som en form for utroskap ettersom partneren så på bilder av andre nakne kvinner og onanerte til dem. Det ble som om de hadde sex med kvinnene fra pornoen istedenfor dem. Kvinnene tar også opp at de opplever det som et vanskelig tema å ta opp. Delvis fordi de er redd for reaksjonen, men også fordi de opplever at det blir presentert som normalt å se på porno i Sverige. Dermed uttrykker de at de er redd for å overreagere. En øvrig fellesnevner blant kvinnene var også at det kom som et sjokk på dem at deres partnere så på pornografi. Det var, før de oppdaget det, utenkelig for de fleste av dem.¹⁸⁵

Stigberg samler opp flere viktige opplevelser i disse kvinnenenes historier. Forståelsen av pornografikonsumpsjon som utroskap er sentral her. Uvitenheten om konsumpsjonen og de negative følgende oppdagelsen fikk, er også verdt å merke seg. En tydelig utfordring med Stigbergs kilder er at de er utelukkende kvinner og dermed kun representerer en side av relasjonen og tematikken.

Perry her derimot intervjuet både kristne menn og kvinner angående pornografikonsumpsjonens konsekvenser for samlivet. Menneskes perspektiv skiller seg betydelig fra kvinnenenes når det kommer til synet på utroskap. For selv om mennene anser at

¹⁸⁵ Stigberg, 2018, s. 66-75.

pornografikonsumpsjon er en synd og sårer konene deres, anser de det ikke som utroskap. Disse mennene ønsker, ifølge Perry, at konene ikke tok det så personlig.¹⁸⁶ Mange av mennene uttrykte også en tydelig frykt for å fortelle konene sine om konsumpsjonen, ettersom de var redd for konsekvensene.¹⁸⁷

Bland de kvinnene som Perry har intervjuet, finner han mange av de samme tendensene som Stigberg identifiserer. Forståelsen av pornografi som utroskap er dominerende også blant disse kvinnene. Perry sporer denne forståelsen til en slags pietistisk idealisme som utøver forståelsen av seksuell synd til å inkludere det han kaller hjerteovertredelser. I denne sammenhengen betyr det å ha en intensjon om å gjøre en seksuell overtredelse. Forståelsen støtter seg på Matt 5:27-28, der Jesus sier at den som ser på en kvinne med begjær har allerede begått ekteskapsbrudd med henne i sitt hjerte. Perry forklarer at selv om Jesu ord i denne konteksten forstås som en retorisk overdrivelse av mange konservative pastorer, så er det vanlig blant lekfolk å tolke versene som at å se på pornografi er det samme som å se på en kvinne med begjær og dermed være utro.¹⁸⁸

Perry har utover å gjøre intervjuer også gjort undersøkelser om pornografiens påvirkning på ekteskapet. Hans og andres funn viser at menn som konsumerer pornografi konsekvent indikerer lavere kvalitet på relasjonen deres. Dette gjelder både kristne og ikke-religiøse. For kvinner som konsumerer pornografi er det mer variert. Årsaken til denne lavere kvaliteten er dels at konsumpsjonen kan forandre forventninger til kropp og seksuell oppførsel som fører til skuffelse når disse standardene sammenlignes med en partner. I tillegg påvirker pornografien relasjonen negativt, hvis det er en stor uenighet om bruken av pornografi. Diskusjonen handler, ifølge Perry, ikke om det er en sammenheng mellom pornografi og dårligere kvalitet på forholdet, men om det er pornografi som er årsaken eller kun en respons på den dårlige kvaliteten. Ifølge Perry er relasjonen antageligvis syklisk, slik at både pornografikonsumpsjon leder til dårligere kvalitet som igjen leder til pornografikonsumpsjon.¹⁸⁹

Kvaliteten på forhold, der konservative kristne konsumerer pornografi er derimot betydelig dårligere enn hos den øvrige amerikanske befolkningen. Dette er, ifølge Perry, delvis

¹⁸⁶ Perry, 2019, s. 135.

¹⁸⁷ Perry, 2019, s. 117.

¹⁸⁸ Perry, 2019, s. 133.

¹⁸⁹ Perry, 2019, s. 122-123.

forårsaket av den moralske statusen pornografi har blant konservative kristne. Den moralske inkongruensen og skammen som den medfører har en tydelig negativ påvirkning hos disse kristne parene, sammenlignet med par som ikke anser pornografikonsumpsjon som umoralsk. Den moralske inkongruensen innebærer å bevist gå imot egne verdier, men partnerens holdning til pornografi er også avgjørende i denne sammenhengen. Hvis for eksempel konen er sterkt imot pornografi, øker skammen og skyldfølelsen til mannen som ser på pornografi.¹⁹⁰

Selv om pornografikonsumpsjon hovedsakelig leder til dårligere kvalitet på forholdene, kan det i noen tilfeller ha en positiv effekt. Dette er tilfellet når pornografien konsumeres sammen. Flere av de parene som Perry intervjuet, forklarte at pornografien ble brukt som en del av deres sex-liv. Pornografien fungerte da enten som oppvarming før samleiet, som inspirasjonskilde, eller noe som de kan le av samme. Denne muligheten finnes, ifølge Perry, ikke for konservative kristne, ettersom pornografi ses på som noe dårlig og skadelig i seg selv.¹⁹¹

Perrys funn er interessante, i og med at de påviser sammenhengen mellom pornografi og dårlig relasjonskvalitet, spesielt i kristne relasjoner. Hans funn, sammen med den utbredte forståelsen av pornografiskonsumpsjon som utroskap, viser nødvendigheten av å diskutere hvordan det er mulig å møte pornografikonsumpsjon ut ifra et kristent perspektiv, hvilket blir temaet for den følgende diskusjonen.

¹⁹⁰ Perry, 2019, s. 124-125.

¹⁹¹ Perry, 2019, s. 131-132, 146.

4 Drøfting

I denne drøftingen kommer jeg til å fokusere på de tre aspektene ved pornografi som utmerker seg i de nyere kristne kildene presentert ovenfor. For hver av de tre aspektene kommer jeg til å anvende et bestemt perspektiv som kommer til å styre de ulike delene av drøftingen. I den første delen kommer jeg til å drøfte tematikken barn og pornografikonsumpsjon. Her kommer jeg til å benytte meg av et skadeperspektiv. I den andre delen diskuterer jeg forståelsen av pornografi som avhengighet og bruker følgelig et avhengighetsperspektiv. I den siste delen diskuterer jeg pornografi og samliv og anvender et utroskapsperspektiv. Drøftingen kommer til å styres av det overordnede teoretiske perspektivet utarbeidet i kapittel 2, hvilket er et kristent syn på seksualitet og samliv. Teoriperspektivet kommer til å belyse det empiriske materialet som ble presentert i kapittel 3, hvilket er pornografi.

4.1 *Barn, pornografi og skade*

Det virker som om det er vedtatt at pornografi er skadelig for barn, ut ifra de kristne publikasjonene som har blitt presentert. Å beskytte sine barn for det som er skadelig er givetvis en sentral del av hva det vil si å oppdra et barn. Jeg er samtidig ikke overbevist om at det utelukkende er pornografien i seg selv som er skadelig, eller om det i det hele tatt er gagnlig å forstå pornografi slik.

I *Klikk her Thomas* ble pornografi beskrevet som søppel. Søppelet burde fjernes for at Thomas og familien hans skal ha det bra. utfordringen med denne beskrivelsen er at den skaper en slags forbudt frukt effekt. Pornografien er fristende og tilgjengelig, men forbudt. For hva om Thomas gir etter for fristelsen og ser på pornografi? Blir han også til søppel da? Den akseptable sexen er muligens like fristende som pornografi, men den er helt utilgjengelig for barnet Thomas. Hvordan skal han håndtere sitt gryende begjær når porno er forbudt og samleie utilgjengelig? Fokuset på den farlige og skitne sexen kan dermed forvandle seg til en kamp som handler om å holde seg ren, hvilket ble tilfellet hos den andre Thomas som Stigberg fortalte om.

Det er et paradoks at pornografien fordømmes fra kristent hold, samtidig som Perry viser at porno konsumeres av store mengder kristne. Som Perry forklarer, er det fristende å legge skylden på pornografien for den dårlige selvfølelsen mange kristne har på grunn av sin konsumpsjon. Men å gjøre det innebærer å se bort fra den stigmatiseringen av pornografi og

pornografikonsumpsjon som blir formidlet fra kristent hold. Skaden som pornografikonsumpsjon utgjør, kommer dermed ikke utelukkende fra konsumpsjonen i seg selv, den kommer også fra det moralske rammeverket som omgir konsumpsjonen. Kort fortalt leder fordømmelsen av pornografi fort til en fordømmelse av konsumenten. Dermed kan kristne foreldre som vil beskytte sine barn mot pornografi havne i den paradoksale situasjonen at de påfører sine barn mer skade gjennom sin fordømmelse.

Dette betyr ikke at det er urimelig å hevde at pornografikonsumpsjon er skadelig. Som vist ovenfor, finnes det flere gode grunner til å advare mot kontinuerlig pornografikonsumpsjon. Det finnes samtidig mye som er skadelig, men som ikke møter like stor fordømmelse. For eksempel er et for stort sukkerkonsum skadelig, men ikke like stigmatisert. Stigmatiseringen og fordømmelsen av pornografi har også den paradoksale effekten at det fungerer som reklame. Den historiske gjennomgangen av pornografi har vist at det først er når pornografien blir sensurert og aktivt motarbeidet at den har fått et stort publikum. Å bli definert som umoralsk, farlig og obscønt gjør det snarere mer attraktivt å oppsøke pornografi.

Det er derimot ikke slik at det er en løsning å ignorere de moralske aspektene ved pornografikonsumpsjon. I så fall overlates de unge til å orientere seg i dette landskapet selv. En mer konstruktiv tilnærming kan være å prate med de unge om deres følelser, og det som de ser på på nettet. Mye av den pornoen som finnes kan oppleves som støtende for barn. Å ha en voksen person som de kan dele sine opplevelser med, vil gjøre at de ikke bærer på inntrykkene alene, og kan få hjelp til å forstå det de ser. Om målet er at barn og unge skal bli ansvarlige individer i stand til å gjøre etiske valg om hva de konsumerer, er det nødvendig å reflektere sammen med dem. Det er kanskje et drømmescenario for foreldre at deres barn ikke ser på pornografi. Dette vil derimot ikke skje ved at pornografikonsumpsjon forbys eller ignoreres. De barn og unge som ser på pornografi behøver istedenfor å få mulighet til å bli lyttet til, slik at konsumpsjonen ikke utvikler seg til en stor mørk hemmelighet.

Når det er sagt, rådet det en tydelig samstemthet i de kristne publikasjonene, om at det var avgjørende å prate om pornografi med barn og unge. Stigberg har utarbeidet en liste med råd for slike samtaler og Duwes bok er i seg selv ment som en hjelp for voksne som vil prate om pornografi med sine barn. Fokuset er der altså allerede.

Både Stigberg og Duwe har flere gode poenger om hvordan slike samtaler kan gjennomføres. Det jeg personlig anser som viktig i lys av en kristen seksualetikk, er at samtalen hjelper de unge med å forstå og håndtere sine begjær, slik at de ikke blir destruktive, men relasjonelle. En kristen seksualetikk gjelder altså ikke kun for individers valg når det kommer til sex, men kommer til uttrykk i hvordan sex omtales. Om barn og unge skal bli i stand til å håndtere sine begjær og transformere dem til en relasjonell og livgivende kraft, holder det ikke å forby pornografi. For begjærene forsvinner ikke bare fordi pornografien er ute av bildet. Det seksuelle begjæret behøver ikke å bli en fiende, men det kan fort bli det om alle former for sex utenfor ekteskapet møtes med mistenksomhet.

Sex er en fellesskapsstiftende drift, ifølge samlivsutvalget. Sex er derfor ment til å bygge opp et fellesskap. En kamp mot begjæret kan derimot lede til det motsatte. For hvis det primære kriteriet for suksess som kristen blir å holde seg «ren» seksuelt, kan dette føre til et fokus på seg selv og sine synder, som isolerer kristne fra hverandre, heller enn å knytte dem sammen.

Inkludert i forståelsen av pornografi som skadelig er betoningen av hva pornografien kommuniserer. Som jeg påpekte, gjelder dette særskilt formidlingen av sex utenfor rammen av ekteskapet, og en oppfordring til vold. Jeg er for så vidt enig i at pornografi promoterer sex utenfor ekteskapet. For pornografi handler i liten grad om rammer, men mer om seksuelle fantasier og oppfyllelsen av seksuelle begjær. Pornografien spiller, som sagt, på det forbudte og tabubelagte, og er i sitt vesen grensesprengende. Fokuset på hva som er konvensjonell sex og hvilke rammer som sømmer seg for sex er absolutt nødvendig. Samtidig er det nødvendig å være klar over at pornografiens appell i stor grad ligger i dens utfordring av konvensjoner og moral.

Når det påpekes at pornografien er urealistisk og forvrenger bildet av hva sex er i virkeligheten, er det for så vidt korrekt. Det er nemlig det som er hensikten. Store deler av pornografien som finnes, representerer fantasiene til de som ser på. Dette er også tilfellet med mange filmer for øvrig. Spillefilmer viser ofte høyst urealistiske scenarier og forvrenger gjerne virkeligheten. De kroppsidealene som finnes der, er dessuten ikke nødvendigvis mer realistiske enn de som finnes i pornofilmer.

Ettersom fantasier og overdrivelser finnes i de fleste medier, blir det en smule søkt å presentere pornografi som mer ødeleggende for barns virkelighetsoppfatning enn øvrige

filmer. Kritikken om villedende virkelighetsoppfatning, burde i så fall rettes mot media generelt. Samtidig er det en legitim bekymring at de normene for seksualitet som finnes i pornografien kommer til å påvirke barn. Løsningen her er derimot ikke nødvendigvis å isolere barn og unge fra seksuelt innhold i media. Slikt innhold finnes på mange hold og sannsynligheten for at de får tilgang til det er stor.

Et fritt og pluralistisk samfunn vill uunngåelig bestå av flere motstridende syn og agendaer. Et syn på ekteskapet som den eneste legitime rammen for sex blir følgelig utfordret av pornografiens hyllest til fri sex. Det kan være fristende å kun formidle de «riktige» meningene, og beskytte sine barn for de meningene som avviker fra normen. Samtidig lever de færreste i en boble, hvilket gjør det mer konstruktivt å heller utforske og vurdere mangfoldet av meninger med barnene.

Utover å utfordre synet på sex innenfor ekteskapet, er også problematiseringen av de voldelige elementene i pornografi framtrødende i de kristne publikasjonene. I Strek blir det hevdet at barns pornografikonsumpsjon suksessivt leder til en jakt etter grovere materiale, hvilket i siste instans kan lede til voldtekt. Men som ble påpekt i presentasjonen om pornografi og vold er det ikke blitt påvist en utvetydelig sammenheng mellom konsumpsjon av pornografi og voldelig oppførsel. Uansett hva forskningen viser, er det et effektivt retorisk virkemiddel å presentere pornografikonsumpsjon som begynnelsen på en voldtektskarriere. Det er dog et tydelig element av overdrivelse i en slik argumentasjon. For med tanke på mengden av mennesker som ser på pornografi regelmessig, burde det nå være betydelig flere anmeldte voldtekter. Samtidig viser forskningen at voldspornografi kan lede til større aksept for vold. Så det er ikke grunnløst å være bekymret for hva pornografien formidler av vold. Den tydelige problematiseringen av det voldelige innholdet i pornografi og de potensielle konsekvensene er samtidig forunderlig, tatt i betraktning den manglende problematiseringen av vold i øvrige medier. En problematisering av vold i pornografi bør derfor inkludere en mer generell kritikk mot vold i medier.

At det finnes mange tilfeller av vold i pornografi er åpenbart. Det blir samtidig galt å fordømme all pornografi på grunn av forekomsten av voldelig pornografi. Som vist i gjennomgangen av de ulike sjangrene av pornografi, finnes det en stor bredde i det

pornografiske innholdet. Den voldelige og ekstreme pornografien forekommer hovedsakelig i en bestemt sjanger, nemlig gonzo.

Fra et kristent synspunkt vil jeg hevde at en glorifisering av vold strider imot budet om nestekjærlighet. Forekomsten av vold i pornografi er derfor problematisk. Det samme gjelder for øvrige medier. En kristen nestekjærlighet og omsorg vil, heller enn å akseptere vold, søke å motarbeide den vold som finnes og lindre de lidelsene den forårsaker.

4.2 Avhengighet

Forståelsen av pornografi som et rusmiddel og avhengighetsskapende er, som påpekt, dominerende i den kristne litteraturen. Det finnes samtidig flere grunner til å møte en slik forståelse med kritiske øyne.

For det første er det nødvendig å være klar over at kirken har en lang historie med å fordømme pornografi. Som Florian Vörös påpeker har kirken og kristne dermed ikke en nøytral posisjon. Når pornografi i utgangspunktet blir ansett som umoralsk finnes det få muligheter for en normal konsumpsjon av det. Slik blir fort all konsumpsjon av pornografi dårlig. Argumenter for hvorfor pornografi er skadelig varierer, men beskrivelsen av pornografi som et rusmiddel er ett av dem. Dette er fra min side ikke ment som et forsvar for pornografi. Samtidig er det nødvendig å være klar over at det er lett å finne argument for en allerede eksisterende overbevisning. Når motstanden mot pornografi fra kristent hold er så sterk som den er, er det imperativt å være bevist hvordan dette preger argumentasjonen.

Å fastslå at pornografi er en avhengighet passer altså inn i en allerede etablert forståelse av pornografi som umoralsk. Perry påpeker nemlig at pornografi lenge var et problem fordi det stred imot tradisjonelle verdier, ikke på grunn av at det blir forstått som avhengighetsskapende. Å forstå pornografikonsumpsjon som en avhengighet kan her fungere som en forklaring på hvorfor kristne gjør noe som de anser er umoralsk. Som Perry viser, har de konservative protestantene en mye større tendens til å klassifisere seg selv som avhengige enn øvrige amerikanere, tross at deres konsumpsjon i mange tilfelle er betydelig mindre.

Det at kristne som ser på pornografi har det betydelig verre på grunn av sin konsumpsjon enn øvrige amerikanere, tyder på at det ikke er en avhengighet til pornografi som er det største

problemet for kristne når det kommer til pornografi. Det virker som det heller handler om moralsk inkongruens.

Å forstå pornografikonsumpsjon som en avhengighet blir dermed en avsporing som leder oppmerksomheten vekk fra det som virkelig skaper problemer og dårlig selvfølelse. Det finnes forskning som påpeker at pornografi kan bli vanedannende. Problemet er når slik forskning blir brukt til å stigmatisere de som konsumerer pornografi, slik at de ikke lenger er ansvarlige individer, men hjelpeløse ofre. Det florerer av substanser og aktiviteter som risikerer å bli vanedannende. Jeg har vanskelig for å forstå hvordan det å primært definere dem som rusmidler, vil bidra til en mer ansvarlig konsumpsjon.

Ved å forstå pornografi som et rusmiddel, skapes det dessuten en forestilling om at problemet løses bare rusmiddelet forsvinner. Det er en slik holdning som skinner gjennom i *Klikk her Thomas*. Problemet med denne holdningen er at den ignorerer den større konteksten som pornofilmen eksisterer i. Pornofilmer finnes på pornosider, som finnes på nettet som eksisterer i en kultur sterkt preget av kommersielle krefter. Det er altså ikke bare pornosider som er designet til å desorientere konsumentene gjennom et enormt utvalg og personlig tilpasset innhold. Dette er tendenser som finnes hos mange andre mediaplattformer og butikker. Det er ikke bare pornografien som er et tastetrykk unna. Sosiale medier, Youtube, nettaviser og så videre, er like tilgjengelig og bruker mange av de samme mekanismene som pornografisidene for å være attraktive. De korte, fengende filmene, tekstene og bildene tilbudt på en endeløs feed, er altså ikke kun domenet til pornografisider, de preger i stor grad internett og dagens medievirkelighet. Pornografi og andre medier lokker med tilfredsstillelse av alle begjær gjennom sitt store tilbud, men som de fleste som bruker mye tid på medier vet, blir dette begjæret aldri helt møtt. Som Keilty påpeker, er det ingenting som kan måle seg med fantasien, og ettersom tilbudet er uendelig, fortsetter den uendelige jakten på det uoppnåelige målet.

Det er altså ikke bare å rydde vekk «søppelet» som faren til Thomas foreslår. Pornografi er nemlig bare en av mange oppmerksomhetstyver, som drar fokuset til et liv bak en skjerm. Om pornografi skal forstås som et rusmiddel, burde i så fall alt som er lokkende forstås som et rusmiddel. En slik holdning er det også mulig å innta. Det vil derimot innebære et særdeles fiendtlig syn på verden, med sterke paralleller til en askese som innebærer å nekte seg alt som

lokker, fordi det anses lede vekk fra Gud. Som jeg har forsøkt å vise i presentasjonen av begjær, behøver ikke kristne innta en slik fiendtlig holdning til sine begjær. Å leve livet sitt i kamp med seg selv blir fort destruktivt. Et bedre alternativ er å lytte til sine begjær og akseptere deres legitime plass i hvert menneskes liv. På det settet unnvikes forhåpentligvis en pendling mellom total abstinens, på den ene siden, og fråtseri, på den andre siden.

Å problematisere forståelsen av pornografi som et rusmiddel og en fiendtlighet mot begjær, innebærer ikke nødvendigvis å relativisere pornografikonsumpsjon eller synd generelt. Det finnes en middelvei mellom et overfokus på seksuelle synder og seksuell promiskuitet. Overfokuset formidler en sterk bekymring for det seksuelle begjæret og dets destruktive krefter. Dette sammenfaller med hva Sigurdson og Thatcher kaller begjær som mangel, et begjær som må tøyles for å ikke fortære det som blir begjært. Det generøse begjæret som de presenterer, evner derimot å respektere det begjærtes gavekarakter. Det er en bevissthet om at alt som er til, kommer fra Gud. En kontinuerlig kamp mot sine begjær innebærer å si nei til disse gavene. Det er ikke spesielt respektfullt å fråtse i disse gavene, ettersom det ikke vil formidle takknemlighet til Gud som gir dem.

Begjæret som pornografi vekker, behøver ikke fortrenses. Det behøver heller å bli veiledet til å respektere det som begjæres. En slik veiledning gjøres i et fellesskap sammen med andre. Måltidet utgjør et slikt fellesskap, der maten deles med de som deltar og knytter dem sammen. Gjennom å dele maten sammen, lærer de som deltar hvordan begjæret etter maten kan transformeres til fellesskap og glede. To mennesker som har sex med hverandre kan på lignende vis utgjøre et slikt fellesskap. For mange vil det seksuelle begjæret derimot bli vekket lenge før det er aktuelt å ha sex med en annen. Et fellesskap som kan veilede det seksuelle begjæret kan fremdeles eksistere i form av samtaler. Kirken kan tilrettelegge for slike samtaler og utgjøre et fellesskap der begjæret blir lyttet til, satt ord på, og ledet til å skape relasjoner.

4.3 Pornografi, samliv og utroskap

Et fellesskap som lærer opp den enkelte til å håndtere sine begjær, kan ses på som noe å jobbe mot i seg selv. For det er tydelig at det finnes mange fellesskap hvor nettopp begjæret blir en kilde til konflikt. Dette er tilfellet med pornografikonsumpsjon i parrelasjoner.

Pornografikonsumpsjon har, som vist, sjelden noen positiv funksjon i parrelasjoner. Hos kristne medførte det dessuten en betydelig mer negativ påvirkning enn hos øvrige par. Dette gjør det aktuelt å diskutere hvordan kristne par kan håndtere pornografikonsumpsjon på en måte som gjør at kvaliteten på forholdet blir bedre.

For det første er det åpenbart at det ikke er pornografikonsumpsjonen i seg selv som er årsaken til at de kristne parene har det så dårlig. Det er tydelig ettersom konsumpsjonen av pornografi er like stor eller høyere hos de øvrige parene i Perrys undersøkelse. Perry foreslår at den avgjørende faktoren handler om hvordan pornografikonsumpsjonen blir forstått. Altså at den blir ansett som noe betydelig negativt blant de fleste kristne, at konsumpsjon blir sett på som en form for utroskap og at den moralske inkongruensen gjør seg gjeldene hos de som ser på pornografien.

Om pornografikonsumpsjon kan ses på som en form for utroskap, er dermed et avgjørende spørsmål i denne sammenhengen. Det er i alle fall tydelig at en slik oppfatning er utbredt blant kristne. Ettersom konsekvensene av en slik oppfatning kan bli alvorlige for samlivet, er det nødvendig å undersøke den nærmere.

I forståelsen av pornografi som utroskap figurerer en seksuell eksepsjonalisme sterkt, altså at sex utelukkende skal foregå med sin partner. Pornografikonsumpsjon blir her inkludert i forståelsen av sex, ettersom det innebærer et seksuelt begjær. Ettersom sex kun skal finnes mellom partnerne, blir et seksuelt begjær utenom relasjonen sett på som utroskap.

En utfordring jeg ser med en slik logikk, er at det seksuelle begjæret mistenkeliggjøres. Det blir sett på som en trussel mot relasjonen. Det virker her som en uholdbar situasjon, om alt seksuelt begjær mot andre enn sin partner skulle utgjøre utroskap. Samtidig er det ikke forunderlig at mange kvinner opplever det sårende at deres menn onanerer til pornografi, når de har lovet å kun ha sex med hverandre.

Om pornografikonsumpsjon ses på som utroskap ut ifra en kristen seksualetikk, handler i stor grad om hvordan begjær blir forstått. Den kristne tradisjonens fokus på begjærets destruktive potensiale formulerer en stor grad av realisme. Bibelfortellingen om David og Batseba vitner om dette. Det er derfor fullt ut realistisk å være bekymret når ens partner begjærer andre. Samtidig mener jeg det er nødvendig å dra en distinksjon mellom et begjær, som leder til

utroskap, og begjær som de facto utroskap. Når Jesus i Matteusevangeliet kopler begjær etter andre kvinner og ekteskapsbrudd sammen, kan dette forstås som en advarsel om begjærets følger. Jesus påpeker begjærets destruktive potensiale, men dette burde ikke forstås som et forbud mot seksuelt begjær generelt.

Som allerede påpekt er målet for en kristen seksualetikk å forme begjæret slik at det bygger opp og skaper relasjoner. I konteksten av en parrelasjon er målet at begjæret skal rettes mot hverandre slik at det fører dem sammen. Om derimot begjæret rettes konsekvent mot andre vil det lede paret fra hverandre. Jeg vil mene at det ikke er forenlig med en kristen seksualetikk å forstå seksuelt begjær mot andre, inkludert mennesker i pornografi, som utroskap i seg selv. Pornografikonsumpsjon i et samliv strider samtidig imot det konstruktive og relasjonelle formålet til begjæret, ettersom det rettes mot andre enn ens partner.

Helt konkret behøver både menn og kvinner sette seg inn i hverandres forståelse av hva seksuell troskap innebærer. Her blir det nødvendig å prate om pornografi med hverandre og hvordan den aktiviteten forstås. Barrieren for å ta en slik samtale kan være høy og begge parter behøver derfor fokusere på å lytte og forstå den andres perspektiv. Om pornografi skal forstås som utroskap er ultimato noe som paret definerer for seg selv. Det behøver derimot ikke forstås slik, hvilket de parene som ser på pornografi sammen vitner om.

4.4 Konklusjon

Den overordnede problemstillingen for denne oppgaven har vært hvordan pornografikonsumpsjon kan møtes ut ifra en kristen samlivsetikk. Jeg har fokusert på skadeperspektivet, avhengighetsperspektivet og utroskapsperspektivet, som alle er fremtredende i den kristne litteraturen om pornografi. Jeg har argumentert for at det, ut ifra en kristen seksualetikk, er mer oppbyggelig å veilede barn og unge til å håndtere sin seksualitet, heller enn å hindre dem fra å finne sex i medier. Foreldre og voksne har således et ansvar for å skape et rom, der barn og unge kan dele deres tanker om sex og pornografi. Jeg har videre argumentert for at forståelsen av pornografikonsumpsjon som en avhengighet er uhensiktsmessig, ettersom det innebærer en umyndiggjøring av konsumentene og avsporing fra et oppgjør med en kulturelt innlært skam. De problemene som mange kristne opplever med pornografikonsumpsjon kan bli bedre møtt av å redusere den skammen som preger pornografi, samt redusere et uproporsjonalt fokus på seksuell abstinens før ekteskapet. Ut ifra

et utroskapsperspektiv har jeg argumentert for at pornografikonsumpsjon ikke nødvendigvis er identisk med utroskap. Det seksuelle begjæret kan lede til utroskap, men behøver ikke være det i seg selv. Pornografikonsumpsjon i et samliv strider fortsatt mot det relasjonelle og konstruktive formålet med begjæret, og er derfor problematisk i lys av en kristen seksualetikk. I et samliv, for individer som konsumerer pornografi, for barn, unge og voksne, så finnes det generelt et behov for å åpne opp dette sårbare emnet. Kirken kan gjøre dette ved å fokusere mer på de seksuelle behovene til mennesker og tilby et rom og forum der de kan lære seg å leve med dem. Det hjelper lite for mennesker at kirken vurderer pornografi som bra eller dårlig. Kirken kan derimot hjelpe om den ser, lytter og følger mennesker på veien til et liv i relasjon med seg selv, andre mennesker og Gud.

5 Bibliografi

Ahlin, M. & Stigberg, U. (2016). *Visuell drog: Om barn, unga och nätporr*. Stockholm: Kalla kulor förlag.

de Alarcón, R., de la Iglesia, J. I., Casado, N. M. & Montejo, A. L. (2019). Online Porn Addiction: What We Know and What We Don't—A Systematic Review. *Journal of Clinical Medicine*, 8(1), 1-20. <https://doi.org/10.3390/jcm8010091>

Anime, (2018). I *Encyclopædia Britannica*. Hentet fra <https://www.britannica.com/art/anime-Japanese-animation>

Andersen, M. & Alfsvåg, K. (Red.). (2011). *Samlivsetikk og kristen tro: Utredning fra et utvalg oppnevnt av lutherske organisasjoner og frikirker*. Oslo: Lunde.

Arnberg, K. (2017). Before the Scandinavian 'porn wave': The business and regulations of magazines considered obscene in Sweden, 1910–1950. *Porn Studies*, 4(1), 4-22. <https://doi.org/10.1080/23268743.2016.1207999>

Barnett, L. V. (2018). 'The most profitable film ever made': Deep Throat (1972), organized crime, and the \$600 million gross. *Porn Studies*, 5(2), 131-151. <https://doi.org/10.1080/23268743.2017.1343080>

Barnett, L. V. (2019). Hierarchies of attraction: evaluating the popularity and quantity of US pornography studios. *Porn Studies*, 6(2), 193-211. <https://doi.org/10.1080/23268743.2019.1584046>

Dennis, G. (2011). Erotica. I G. Hemka (red.), *A Cultural History of Sexuality Vol. 6 A cultural history of sexuality in the modern age*. (s. 203-227). Oxford: Berg.

Dines, G. (2010). *Pornland: How porn has hijacked our sexuality*. Boston, Mass: Beacon Press.

Duwe, Chris. (2017). *Klikk her, Thomas! : Hvordan hjelpe barn i møte med pornografi på nettet*. Ottestad: Proklamedia.

Finnseth, A. (2019). I lønnkammeret putrer pornoen. *Strek*, 12(3), 12-27.

- Froh, T. (2016). Contextualizing the Sadeian female libertine. *Porn Studies*, 3(3), 207-221. <https://doi.org/10.1080/23268743.2016.1208113>
- Guttu, T. (2017). Begjær. I *Det norske akademis ordbok*. Hentet fra <https://www.naob.no/ordbok/begjære>
- Hagen, B. J. (2019). Agnar Mykle. I *Store norske leksikon*. Hentet 12. desember 2019 fra https://snl.no/Agnar_Mykle
- Heger, A. (2010). Sangen om litteraturen. *Morgenbladet*. Hentet fra https://morgenbladet.no/debatt/2010/sangen_om_litteraturen
- Heiene, G. & Thorbjørnsen, S. (2011). *Kristen etikk: En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hilton D. L. & Jr., Watts C. (2011). Pornography addiction: A neuroscience perspective. *Surgical Neurology International*, 2(19). Hentet fra <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3050060/>
- Hilton D. L., Jr. (2009). *He Restoreth My Soul*. San Antonio: Forward Press Publishing.
- Internet. (2019). I *Encyclopædia Britannica*. Hentet 12. desember 2019 fra <https://academic.eb.com/levels/collegiate/article/Internet/1458S>
- Jacobs, K. (2014). Internationalizing porn studies. I *Porn Studies*, 1(1-2), 114-119. <https://doi.org/10.1080/23268743.2014.882178>
- Jenkins, P. J. (2019). Pornography. I *Encyclopædia Britannica*. Hentet 12. desember 2019 fra <https://academic.eb.com/levels/collegiate/article/pornography/60885>
- Keilty, P. (2018). Desire by design: pornography as technology industry. *Porn Studies*, 5(3), 338-342. <https://doi.org/10.1080/23268743.2018.1483208>
- Ley, D. J. (2012). *The Myth of Sex Addiction*. Lanham, MD: Roman & Littlefield.
- Lundh, A. (2017). Kjære mamma, pappa eller deg som foresatt. I Duwe, C. *Klikk her, Thomas! : Hvordan hjelpe barn i møte med pornografi på nettet*. Ottestad: Proklamedia.

- Mattebo, M., Tydén, T., Häggström-Nordin, E., Nilsson, K. W. & Larsson, M. (2014). Pornography and sexual experiences among high school students in Sweden. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 35(3), 179–188.
<https://doi.org/10.1097/DBP.0000000000000034>
- McNair, B. (1996). *Mediated sex: Pornography and postmodern culture*. London: Arnold.
- McNair, B. (2014). Rethinking the effects paradigm in porn studies. *Porn Studies*, 1(1-2), 161-171. <https://doi.org/10.1080/23268743.2013.870306>
- Nordvoll, T. (2013). *Sex og samliv*. Oslo: Luther forlag.
- Ottosen, E. (u.å). Kristen, singel og stolt. Hentet fra <https://www.guttogjente.no/sex/kristen-singel-og-stolt/>
- Paasonen, S. (2011). Online Pornography: Ubiquitous and Effaced. I Consalvo, s. & Ess, Charles (red.), *The Handbook of Internet Studies* (s. 424-439). UK: Wiley-Blackwell.
- Paasonen, S. (2011). *Carnal Resonance: Affect and Online Pornography*. Cambridge, Mass: The MIT Press.
- Paasonen, S. (2016). Pornification and the Mainstreaming of Sex. I *Oxford Research Encyclopedia of Criminology*. Hentet 12. desember 2019 fra <https://oxfordre.com/criminology/view/10.1093/acrefore/9780190264079.001.0001/acrefore-9780190264079-e-159>
- Pedersen, W. (2005). *Nye seksualiteter*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Perry, S. L. (2019). *Addicted to Lust*. Oxford: Oxford University Press.
- Plato. (2001). *Samlede verker: B. 4: Faidon; Symposion (Drikkegildet i Athen); Faidros* (Vol. B. 4). Oslo: Vidarforlaget kulturbibliotek.
- Pornhub. (2018). *2018 Year in Review*. Hentet 12. desember 2019 fra <https://www.pornhub.com/insights/2018-year-in-review>

Rolness, K. (2003). *Sex, løgn og videofilm: Et usladdet oppgjør med mytene om porno*. Oslo: Aschehaug.

Rolness, K. (2018). Pornografi. I *Store norske leksikon*. Hentet 12. desember 2019 fra <https://snl.no/pornografi>

Sammen: Samliv og samlivsordninger i et kirkelig perspektiv: Utredning fra et utvalg oppnevnt av Bispemøtet i Den norske kirke. (2013). Oslo: Bispemøtet, Den Norske kirke.

Sandaker-Nielsen, G. (2019, 23 juni). Åpne kirkedører etter 50 års inkluderingskamp. *Vårt land*. Hentet 12. desember 2019 fra <http://www.verdidebatt.no/innlegg/11752052-apne-kirkedorer-etter-50-ars-inkluderingskamp>

Sigurdson, O. (2006). *Himmelska kroppar, inkarnation, blick, kroppslighet*. Munkedal: Glänta produktions.

Sivland, D. (2019). Bordellet tur-retur. *Strek*, 12(3), 12-27.

Smith, A. (red.). (1988). *På skaperens jord: En innføring i kristen etikk* (2. oppl.). Oslo: Universitetsforlaget.

Stigberg, U. (2018). *Mitt ibland oss: kyrkans utmaning kring nätpornografi*. Örebro: Libris Bokförlag.

Susanna Paasonen. (u.å.). About. Hentet 12. desember 2019 fra <https://susannapaasonen.org/about/>

Synnevåg, M. (2002). *Pornografi* (Vol. #3, 128 sider om ..). Trondheim: Tapir akademisk forl.

Sørensen, A. D. & Knudsen, S. V. (2006). *Unge, køn og pornografi i Norden, Sluttrapport*. København: Nordisk ministerråd. Hentet 12. desember 2019 fra <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:norden:org:diva-544>

Thatcher, A. (2011). *God, sex, and gender: An introduction*. Malden, Mass: Wiley-Blackwell.

Thorbjørnsen, O. S. (1989). Vi skal prise din kjærlighet. *Ung teologi*, 22(2), 27-38.

Tyson, G., Elkhatib, Y., Sastry, N. & Uhlig, S. (2013). Demystifying porn 2.0: A look into a major adult video streaming website. *Proceedings of the 2013 conference on Internet measurement conference - IMC '13*, ACM Press, 417–426.

<http://doi.org/10.1145/2504730.2504739>

UKM. (2018). *UKM 5/18 Seksualundervisning i kyrkja*. Hentet 12. desember 2019 fra <https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/ungdommens-kirkemote/2018/ukm-sak-5-18-seksualundervisning-i-kyrkja---sakspapir.pdf>

The Univeristy of Oklahoma. (u.å). Samuel Perry. Hentet 12. desember 2019 fra <http://www.ou.edu/cas/soc/people/faculty/samuel-perry>

Unnizon & Waltman, M. (2015, 2016). *Porr och prostitution*. Hentet 12. desember 2019 fra http://unizon.se/sites/default/files/media/porr_och_prostitution_unizons_rapport_0.pdf

Vex, A. (2016). Porn – artifice – performance – and the problem of authenticity. *Porn Studies*, 3(2), 187-190. <https://doi.org/10.1080/23268743.2016.1184481>

Vörös, F. (2009). The invention of addiction to pornography. *Sexologies*, 18(4), 243-246. <https://doi.org/10.1016/j.sexol.2009.09.007>

Wilson, G. (2014). *Your Brain on Porn: Internet Pornography and the Emerging Science of Addiction*. Kent: Commonwealth.

Winther, T. O. & Kolderup, T. (2019). Marquis de Sade. I *Store norske leksikon*. Hentet 12. desember 2019 fra https://snl.no/Marquis_de_Sade

Zecca, F. (2018). Ways of Showing It: Feature and Gonzo in Mainstream Pornography. I Attwood, F., McNair, B. & Smith, C. (red.), *The Routledge companion to media, sex and sexuality* (s. 141–150). Abingdon, Oxon: Routledge.